

Overrettsagsfører
A V E N
— LAVIK —

Doktor Loennecken
Dyre Torvet 37, Bergen.
Kvindestygdomme — Kirurgi.

Dr. med. H. P. Lie
Hudsygdomme
Pleiestiftelsen no. 1. 4-5 em.

Overrettsagsfører J. Hagelsteen
Smaastrandgd 4, Bergen.
PROCEDURE. OMSÄTTNING.
G.M.A.

Hugianismens barnedom

Søndre Sogn
av
prestestolmann Pet Tang.

I aar 1750-1800 raadde rationalismen i den Lutheriske kirkja. Den kom fraa Tyskland — desfraa til Danmark og Norge. Rationalismen var det feste prestestolen, i København, var reist fraa dei fleste prelestolar og spreidt seg over universiteten, katedralane, skular, høier og lærskrifter.

I nært samband var del allierte protestantiske rationalister. Minnen derimot forstod ikke storstaa av den nye lære. Vor denne heldi seg paa gamal vis til Pontopidans predikring og det ikkje saue oppbegjelsesbokar, som var spreidt millom folket i Norges bygder.

Ringo's salm, bok Pontopidans "Samtid i 1796" — var fiaa forste stund av forstoyd av prestarne ig andre embetsmenn, vart flere gonger sett fast, daa det var noko legt for andre enn prestarne na presta Guts ord (Konkordatsplatasten av 1741). Han kom laus igjen og reiste mygje paa Auktlandet — heldi samlingar og selde og gav buri sine krisjer.

I aar 1798 kom han mygje gong til Bergen. Her sett han vera meir i samband med folket enda

Doktor Haakon Grieg

Specialitet:
Fordøielsessygdomme.
Walkendorfsgd. 7,
Hjernet Olaf Kyrrsgd. Bergen

Tandlæge

Torleif Kramer

— Bergen —

Olef Kyrrsgd. 17. Ved bygarken

Doktor Cl. Döschter Grøgg

Bergen
Øien, Øre-, Næse-, Halslæge.
Engen 16 (tidl. Dr. Heinrichsens Hus
(B A E.)

mange av desse befeier paa gaardane inne i Sogns bygder.

Det var den religiøsitet, som kom fraa denne oppbyggelsesliteratur, som reiste seg til ein rein folkebevegelse mot rationalismen her i landet. Prekestolen tolka det daa Hans Nielsen Hauge i earet 1796 tot til med si verksmed.

Den berømte, Hauge nistic er so vel kjent, at eg stil ikkje her gjeta nærmare greida for den. Derimot lat det ha interesse aa sjaa, forleis Huges samtidige saag paa hans arbeid.

Hins verksamhet hadde fort til Norsklandet og sette i indre Sogn sju dei hjupe roter. Ein laa vel mygje segja, at ingen aundens stram hev seit so hjupe meister og høi høyt so varig viking i indre Sogn som Hugianismen.

Hans Nielsen Hauge vart fødd 1771 i Tune i Småalen. Han tot ill av

presta Pontopidans "Samtid i 1796" — var fiaa forste stund av forstoyd av prestarne ig andre embetsmenn, vart flere gonger sett fast, daa det var noko legt for andre enn prestarne na presta Guts ord (Konkordatsplatasten av 1741). Han kom laus igjen og reiste mygje paa Auktlandet — heldi samlingar og selde og gav buri sine krisjer.

I aar 1798 kom han mygje gong til Bergen. Her sett han vera meir i samband med folket enda

Speciallæge for Lunge- og Mavesygdomme
Røntgeninstitut
Storhusgd. No. 1, Bergen
(G.M.A.) (Hjernet af Torvet).

Trulova

bær, naar dei skal ha seg ringar, gaa til gallsmid Henr. Opheim. Strandgd. 20. Bergen. Ringarne kann ein ogso faa seg tilsende i posten — anten mot postupkrav eller fyreraat betaling, naar ein skriv inn og sender innan, og sejer kva pris ringarne skal vera til.

Ringbuge Bøgeasbjørn Johan Nelsøn Brun, som heldi prestiane i øye, is det at Hauge vera i fred. Hauge fell mange venner i Bergen, og det spridde hané lærte til bygdaene rundt um. Han stegga mygje lengre denne gangen, men tot ut paa seider att — reiste mygje bade 1796 tot til med si verksmed.

Den berømte, Hauge nistic er so

vel kjent, at eg stil ikkje her gjeta nærmare greida for den. Derimot lat det ha interesse aa sjaa, forleis Huges samtidige saag paa hans arbeid.

Hins verksamhet hadde fort til Norsklandet og sette i indre Sogn sju dei hjupe roter. Ein laa vel mygje segja, at ingen aundens stram hev seit so hjupe meister og høi høyt so varig viking i indre Sogn som Hugianismen.

Hauge sittet ned som lepmann i Bergen i 1801 og kom ein tur til Sogn att i 1802 um vinteren. Etter mange reiser vart han sett fast for osoar i 1804. Ein veldig pieces vart sett igang — forheng vart halde rundt land og strand, alle embetsmennene sende inn sine erklæringer — meir enn 600 viste vart avhørende og det høgla ned hoer

Hauge op hans venner med festingar av alle slags — det var ingen ende paa alt det gale han hadde gjort.

Nar me no les gjennom desse lange aktar og hører han seiit forfølja, maa ein kjenne at heldi i her ikkje er vort

at maoies har upp tom høvdjot millom høgre no til valset. Benteleg er ein og annan av l-brarne som er mygje so vitjanst fram i arbeidet, at dei no illje utan Ram lann lyda Høgens ord. — Ein ser difor at det er gode rismalsfoss som hjem i forslag til tingmenna og varamenn for høgre. Og i ymse fallig vert det blant fram sagt at dei er lengge i rismals-sparsnalet.

Først fort tilbien festes i et høye stort blad om en 58 artig foins-tilordpas.

Det måtte i Gjølindal som stat over heint for det konervative program ogfo for rismalsposten. Til ordfmann er nem til Stogroger Gjødal i Fjærningen

alltid for so mygje ist av dei som faktur og danning hadde; men aldri heo sel heller ein mann som meir reinoast u av ein prosess enn Hauge gjorde. Det — trøs i, at han doa domen arbeleg fall i 1813 — var daa til 2 aars fæstningsbed og fæstlosning. Dea endelige dom i 1814 sette firetti ned til 1000 rd. i bøter.

Han døde i 1824 i austre Norge ved Røros.

Skulemeisharen i Fortunsdalen heitte Johannes Christensen Steigen. Han var i 1750 fødselsdagen, usitt og vorte ein liten formue. Han hadde høyet um Hauge s arbeide og hadde lese mange av krisjene hans og vort grepen av dei tørker, som Hauge sette fram i sine skrifter og foredrag.

Dette var også tilslille med ein av sameldringane hans — Ole Pedersen Jarun. Desse toa skreiv til Hauge og bad han komme til Lofoten, daa dei trudde han der vilde finne god jordbøn for si forloining.

Pia si reis til Bergen vaaten 1801 gjorde Hauge ei frokost feas Lofotan inn til Lofotar. Han var der i 8 dagar og heldt flere talar for aalmenningen og reiste dermed mygje rundt og talte med folk paa grønarne.

Han tilf. fei. mang. maa si. —

til ting. Det sunde syna at det var andre ting det trøgste vel so mygje aa arbeida for.

Op med binningerne!
—

Først fort tilbien festes i et høye stort blad om en 58 artig foins-tilordpas.

Det måtte i Gjølindal som stat over heint for det konervative program ogfo for rismalsposten. Til ordfmann er nem til Stogroger Gjødal i Fjærningen

tilbetingt hois vi vil! Mange vil spørge: Hør vi redt dertil? Seq spørger omendt: Hør vi redt til at forarfragte den store ubøndring? Men botemiddel: Det maa haes den gode, men kostbare sed hjelpe til selvhjelp". Det kan bli a. se deb op hjelpe av binningerne, der er of stortestes mærd anfaus til omsting 40 millioner kroners værdi.

Mun bøsse binningernes affersting kommer lig-saftlighet av fig felles som hovednæringenes; de maa begge fremhjelpes av pengene.

Det fremme av binningerne fan pengene anføres paa langt mere knutte binningene maaide for land og folk end i saa mange andre stedene. Høgder det i denne retning fan opa bødes av nye er-

alle sitt opp til hin midt for tilbien. Han heldi sed av balds samlingar lenge etter at plakaten mot Hauge bleit var i tomen, og presten Olaa hadde mose sig med aa sioga "de verdener" son Niels og dei andre Huglinetar gjorde.

Torgot Næs var den ledende mil som Hugianarane i Lofoten. Han var ein deltarande og fint bunde som det stod respekt av. (Soloe presten Olaa) var samme tids ingen førelig sig noget uden at høre raudpungt sig med h m. Torgot var ein flink jordbruksutøver.

* Gjødal Olaa, f. 1763, prest i Lofoten fraa 1803 til sin død i 1818. Prest i Sogn fraa 1817. Han var ein ivrig jordbruksutøver med stor interesse av handverkerendring utstilling i Lofoten. Var 28 januar 1812 ridder av Dannebrog for dette. Testamente 10 desember 1808 200 riddersolar til utrettsleie av ein leir og arbeidsamtal i biigdi. Det er ikke um. Olaa, at han var ein meister i agra, det gode til-vondt. Han forstod høgde vondt um Hauge og hans venner. Det hadde ringongt for alt timeregt, var domme og berte prester og song og gjorde like et dagar arbeid. Hauge var for Olaa din simpel bedreger — rett og rett. — Han arbeidde hardt for aa sioga Hugianismen. Han forbudt fulmekittarne aa høste samlingar, sette ein buobloggar til aa høste høgde vondt for prester og jordbruksutøver, sende ut utstillingar av konkordatsplatasten o. s. s.

**) Underdantlig Indberetning om bonden Thorger Næs' arbeid i Lofoten og Andre tider og andre Bondene — røførar — 2. den 5. oktober 1822. 2. p. 1. Denne indberetning er skriven av Olaa.

Hauge kom andre gangen til i 1815-16 og i 1822.

Det gamle lensmannen paa Lofoten,

Aune Hansen, og helle hans familiie

lata seg ill Houze Berleg sin orle-

manns soner Daniel A nefni (Hauge)

var stielt gripen av Huges lærte.

Han vart ein av vaart lands mest kjende lærte

prestar og stal verda nærtare i unntak

seinare.

Ein annan av hoiene var adjun-

geret lensmann Hans Næs — seinare

lesemann i Lofoten og stortingsmann i

1815-16 og 1822.

Johannes H. Christen Steigen, Gilo

Henrik Steigen, Ole Olsen, Orelin,

Geil Olesen Holm, Ole Christensen

Berge, Elling Ashjørnsen Hauge, Joh

Pedersen Soode og mang. Fleire "på

Huges lærte tilhengere — næstien i

hoest hos fondes hans lærte og der

holdtes ofte oppbyggelsessamlinger".

(Olaas indberetning).

Hauge kom andre gangen til i 1815-16 og i 1822.

ungemannasemne av høgre i Sogn.

Det var uforleg at det nye partiet kalla jeg "Det fristende verdens", da det lett kunde mistkla og verka ressa for det gamle dinsire. Naar no "Fleire Xer" fallar "Mæstfjorden" til "vernstremand" og set han opp som tingmann saman med fr. Fras som varmannen, so ignar dei seg at alle "før" ord er bruka som dei "fristende" ord til å glæra det uregnt for deltarfolk. "Værfjorden" i øar skal vera ein leit fom dei fallar blinabufl. Det "før" og "fristende" ord og talemaatar skal vera bindet um augo.

Berre villensa og vellavinna og nebbrog heile fræsel. Live tilskamaa! Live fort nemmt hev si glat Einar An derjen i Oslo kjøpt Edsbugarden ved Bygðin og sett upp eit hotel natt paa same lufti der den vesle byta hans Asmund Vinje stod, dico "17. mai". Men Anbergen var likevel so umtenkt at han ville bygna um Vinjebyta; han sluttet henne eit lite stigle ifraa, so ho kan gaa fri um elden tek hotellet. Og han hev samla fleire signalular etter Vinje i denne byta, attaatt vert det no reisit ein bauastein til minne um Vinje berupp. Det er noke av venner hans Borgarmeister H. C. Berner, Hans Ross, juristipor Nielsen, president G. Berner, lærar Olov Flaa en, professor Ernst Saas

aaret etter. Daaren 1802 reiste han fra Bergen over Vojs-Gudvangen-Sogndal til Haugsl. Her sløgga han nofre dagar. Han heldt mose paa Dennum. Her kom han i ordlast med den "innbudde frifolloge bonde" Elling Holseter*, som var framkvitt for at gjera narr av han. Det anna mose heldt han paa Houge. Han heldt so fleire mose paa Indre Haugsl og reiste derfra til Gaupne og vidare innover Lystresjorben til sine venner fraa aaret før.

Han nemnde denne reisi si i ei litil bok, han gav ut i 1816 um sine ferder. Det var i Kirker 1812 postbulen fra Bergen over Vojs og deira gjennem Sogndals prestegjeld til Haugsl og Lykens prestegjels i Indre Sogn. Her fandt jeg mange, som var opnorte i sitt hjerte av religiøse følelser, især i Lykter. Follet her var stråfomme og larvesige, vise kar, sindgåbed, og taufelig ophåsing. Begjærligheit til det jordiske og nogen skjedde myg mest an het".**)

Eller at Haugsl som altente til Bergen, klokk han mange breve til sine venner i Lykter. Mange Lyktringer var eg ikke i Bergen og esterat Haugsl var

* Elling Bjørnsen Holseter ("Bjøns Edling").

**) Minne reiser s. 40. Det er ikke mogelege å stemplerate alt av denne bok no. Eg har funne eit i Bergens offentlige bibliotek og eit i universitetsbiblioteket i Kristiania.

vorten kjøpmann sende han myje vacer inn til Lykter og sett jo attende smar, og til s. a. derifraa.

Som nemnt varde det ikke lengje, for der kom flag-maal mot Hauglanane. Dei var stulta for aa ha laga eit "samfund" ein stig socialistisk stat i katen, for dei hadde alt fælles. Til dette samfund gav dei pengar og varet, og det var slagt over, at dei gjorde seg opp i santi, sa dei snart kom bygdi til høye. Det farsjone sitt "ordfeste lalb" — vilde ikke gje sine tenarar løn og mat. Hans Hauges var stulta for aa ha loka pengar av dei, han loka vorehelta og gjorde folk galne —

Mei klo seinare høg, for myje dei er i desse fuskdingene.

1803 — torsdag 24 november vart retten sett paa den vanlige tingstad Ørsen. Det var høldast præliminærforhøyr, da Peber Jensen Hellne og Ole Tollesen Nitrø hadde sendt melding til frivaren (Ørgens) um "at ha nogle føremere, som taldes lære, forlede folk til at antage deres meninger og derefter overtaa dem til at bortigive, hvad de eit til samfundets lære, og folk paa den maade ei kan være stiller for at mi-

ste sit gods, naar disse (d. lære) foriger at forsøre deres soner og høtere, saa de sig nobsaget til saadan anmeldelse

Bvinjeminne i Totunheimen, fyrt nemmt hev si glat Einar An derjen i Oslo kjøpt Edsbugarden ved Bygðin og sett upp eit hotel natt paa same lufti der den vesle byta hans Asmund Vinje stod, dico "17. mai". Men Anbergen var likevel so umtenkt at han ville bygna um Vinjebyta; han sluttet henne eit lite stigle ifraa, so ho kan gaa fri um elden tek hotellet. Og han hev samla fleire signalular etter Vinje i denne byta, attaatt vert det no reisit ein bauastein til minne um Vinje berupp. Det er noke av venner hans Borgarmeister H. C. Berner, Hans Ross, juristipor Nielsen, president G. Berner, lærar Olov Flaa en, professor Ernst Saas

paat dei, at de oppgivne personer kunde stutja til eksemplar*.

Lagrettsmenna var Ole Pedersen Chrø og Peber Pedersen Schlem.

Alle dei innstemmaa motta med un-dantall av Christen Jerseggen og sona Susanna Disbøter, som v. r. for gammal og slem. Ho hadde snitt paa høvegen, daa isen laag til meins. Stemmedøri Daniel Arnesen og Hans Urdsal opphøgde um, at Christen Jerseggen sjølo laag høje.

Det anklagde — Johannes Christen Jensen var stulta for aa ha loka pengar av dei, han loka vorehelta og gjorde folk galne —

Det anklagde — Johannes Christen Jensen var stulta for aa ha loka pengar av dei, han loka vorehelta og gjorde folk galne —

Eller at Christen hadde "quæstioner" han ei stund tilslidt haan, at han ein dag hadde høre ei halmbo fra Ole Fortun til Christen Jerseggen (Ole er gift med Christen si dotter). Daa kom Christen si kona Susanna og gav han nolte fengslar. Klarne var fraa den sjuke Christenb. Jerseggen —

datter i højet; ho sa, at noke av hen-naer vener kunde ha dei — vennerne hadde det han hadde; no hadde han ikke so mange fengslar att, at han kunde hysa ein mann.

Christen var og arbeideb. Ho nega, at kulemeistoren kunde ha loka klarne fraa henna. Eller mange spørsmål stod ho til, at det var meinings, at klarne

frist, so ho kunn taaka ned alter og krusifiks til ogn. Jornvegen hev no gjoe aadig for denne filbi.

Fraa Hardanger.

—o—

Fr. redaktor!

Sidan "Sogns Tidende" hjem ut i Sognsdal, vil eg freista kiva noke ord.

Eg er no lomen eit stulte inn i Hardangerfjorden. Den same naturstasjonen møter meg som i mine heimegrendar. Det er noke av venner hans Borgarmeister H. C. Berner, Hans Ross, juristipor Nielsen, president G. Berner, lærar Olov Flaa en, professor Ernst Saas

so far achtstall er dei nembe menn like gode.

det komunale fjoslostryre; det fann me vera trøppge poa.

Ein tonnjon til utgreibing av arbeid mot driftsfeorbet, til dei også sittet vero med poa. Arbeidet med aa faa fmaa handel av brennevina inn under samlag. Hev dei no etter deane syrgjelege framleit vort eit framlibarbeid, som ein post paa eit arbeidsprogram. Det einaste kunde vera at ein fell høgsterrettsdomen um Vorregaard oppsat, daa var det noko som galte no krafts, og eg hev højt at Trædal skal vera med poa aa trella den dommen framatt, daa so mange rettsvære hev funne domen til høste for Vorregaards meiningsløs.

Det er framleidit ikje, dei me fann sjanse, unna gamle høgre og moderate sted "Gata."

"Fri hender". Ein synad aa "fristende" for V. Bakken var igar gjort pas Dale. Det vedit for det mestet det "fristende" programmen uppleggs-kretsene vaagde dei si tilje til aa tala med endaa, li det man ill an-saa benne sag moden til aogjærsle. Den valgperiode*, segjer motet. Men stoltungs-mannen, som kinsku valde, skalde bana "fri hender" til aa rogja for opplosgningsrett, um han vilde.

Det var Wigne Rognes si fel, aa aogjæga det um han vart vald. Valjanane er like hundre.

Det er framleidit ikje, dei me fann sjanse, unna gamle høgre og moderate sted "Gata."

Stegene — querlaa borti til ei gjekk buri noko.

Him b. b. paa eigne, pas døtteri og paa kulemeistoren sine vegne um at fari marie verta usett til humariringet forat han kunde far seg ein procurator til aa fera delto forvar.

Sak tom etter føre paa Læris ting 4 juni 1804

Det anklagde bad no segden um folik, og daa sitt var av den natur, at den etter forordningen av 20 januar 1797 varde forslag gao amtmannen (som var paa tinget) sitt minne til, at fast funde gaa ut, nar dei tilstalte kamen belalte Lytta fastigfase 4 rd.

Det tilstalte* var og forsligte med flagorane — Peber Hellne og Ole Lohleffsen Nitrø føleis at desse ikke betalte 5 rd. i fallstona og los i sja. Iaen dei ord dei hadde brukt i flagen.

(Mitt.)

Johan Bjørl — garamann — 49 aar, hadde bærebla kulemeistaren, at han sitt fast til at gje bort dei eigneluter og soleis også seg i "buun og grunn" at dei sidan fall bogdi til høye.

Herill svarta kulemeistaren: „Det gjører eg ikke; men eg kann vel førelja folk, føleis eg og onbre gjører med voar formue, føleis at dei laun verta til op byggelse. Eg hev sendt fengslar til høyen til dei som hev mindre enn eg".

Johan Bjørl paastod for retten, at desse losjarane også seg ved aa gje buri det dei eige — etter som fast ja, var det Hans Hauges og hans samfundsmedlemmer som var i høje.

Det høgret varit usett, daa flere vitner var utesengde av meinisa.

1. feb var 1804 høldt dei fram med vitneprovi:

Jøgeb Holst motta denne gongen sjølu.

Christen Jerseggen motta og til dette forhøyr. Han la ned protest mot flagen mot Johannes kulemeistaren. Døtteri, som no lang dødsdien høyt, eige sjels bet ho hadde pjeve buri. Visstnok var det mot hans vilje, men ho hadde hødt um og lengre hans tilsløring. Han hadde ikke gjørt noko fullmagt aa flaga paa hans vegne. Korten han heller løn hadde høyt kulemeistaren — Johannes

Nils Tollesen Nitrø, kaarmann, 49 aar gl., hadde høgt Johannes kulemeistar seia: „Eg trur det er etter Guds løn, at aks forbist skal vera fælles".

Vestersagierer
A V E N
— LAVIK —

Doktor Toennedien
Dato Torvet 37, Bergen.
Kvindesygdomme — Kirurgi.

Dr. med. H. P. Lie
Hudsygdomme
Pleiestiftelsen no. 1. 4-5 am.

Cveretssagfører J. Hagelsteen
Smaastrægd 4. Bergen.
PROCEDURE. OMSÆTNING.
G.M.A.)

Hanianismens barndom

Judre Sogn

av
premiesignant Pet Tang.

— o —

Boged Holcks indberetning om Hans Nielsen Hauge og tilhøringens formærker,
dateret 14 januar 1804

— o —

Deres Høgholbzarenhed har 19de November sidst, gavnshægelsen tilslillet mig en Avisse fra Presten H. C. Døla i Løster præstegård, Judre-Sogns Fogderi betrofende ubrundt Epidemie og derværende religiøse Førsamlinger. — I Anledning af Epidemien maa jeg arbejde anmelde: At Valallions Chirurgus Brock, som hører i Hafsløs Præstegård,

*) Matthias Albert Haberdorff Brock i Bergen 1773, student 1790, tot 1795 Chirurgus eramer i Rosenborg — var da balsamhægter, var med i krigen mod Sverige i 1808-09. (Svindt og minst, var han med Lægerne og var fang på Svennerne tilsammen). Brock var i aaret 1800 gift med Anna Marie Lind f. 1777 + 1852. Ho var datter v. Bislopstenen Andreas Lind. (f. ca. 1790). Ho hadde med si mor, paa entsetet Brok i Hafsløs, og ho var Brock brude til umiddelbart aar 1809. Han næste sig daus i Sogn. Han var visstnok den yngste verdelige Doctor i Sogn. Det var sjeldent i det dagat da en lit man nu landsgægt i Norge. Ein maa ikke seeg med voftadater lange efter denne tid. Brock døde 9 januar 1853 som bisittende i Romdalen og lede ved Refnes Hospital paa Wolde.

Doktor Haakon Grieg

Specialitet:
Fordøelsessygdomme.
Walkendorfsqsg. 7,
Hjørnet Olaf Kyrresqsg. Bergen.

Tandlæge Torleif Kramer

— Bergen —
Olaf Kyrresqsg. 17. Ved byparken

Doktor G. Dascher Grung
Bergen
Øien, Øre-, Næse-, Halslæge.
Engen 16 (tidl. Dr. Henrichsens Hus;
(B A E.)

Rentgeninstitut
Svhusg. No. 1, Bergen
(Hjørnet af Torvet).

Trulova

ber, naar dei skal ha seg ringar, gaa til gullsmid Henr. Opheim, Strandg. 20, Bergen. Ringarne kann ein også saa seg tilsende i posten — anten mot postuppkvar eller fyreatt betaling, naa ein skriv inn og sender maal, og segjer kva pris ringarne skal vera til.

at hans Beskræbelse i denne sag mest henvendes til de mere formuenede Bøgder; ligesom og, at han uben at have været i nogen Stilling i Livet, som, stundom høstig, forstoffer Rigdom, som en fattig Landstegende Boabefal i en 10 a 12 aar stal have tilhørt sig en meget betydelig formue og nu været Bøger i Bergen, hoor Samfundets Centrum tillige stal være, og hvor han nu ved mest skal leve rolig, men i des sted ved omseende af hans Tilhængere føjet forsøge antallet af samme. — Om bøsse hans Beskræbelse stal af en og anden embedsmænd til forstellige Tildeler være gjort Forestilling, men om derpaa er givet noget resultat er mig uabeløs ubekendt. — Som en af de rigeste Bøgder i Sogn, har også Løster ikke undgaaet hans Oprørskomhed, og har han ved personlig at omreise her og tilbørs også ved udhænde forslættet sig endel Tilhængere der, for hvilket er forstillet mig, tilbørs har tilbøgt him Solo og dels Bøgesummer og andre gældende Ting, uben for biße at være givet andet vedtægtslag end ved ham at modtage Samfundet, som han ved idelig at indprænte Foragt for lordiske Ting og ved at anbringe andre på hin frage Almues mand. — Brock var i aaret 1800 gift med Anna Marie Lind f. 1777 + 1852. Ho var datter v. Bislopstenen Andreas Lind. (f. ca. 1790). Ho hadde med si mor, paa entsetet Brock i Hafsløs, og ho var Brock brude til umiddelbart aar 1809. Han næste sig daus i Sogn. Han var visstnok den yngste verdelige Doctor i Sogn. Det var sjeldent i det dagat da en lit man nu landsgægt i Norge. Ein maa ikke seeg med voftadater lange efter denne tid. Brock døde 9 januar 1853 som bisittende i Romdalen og lede ved Refnes Hospital paa Wolde.

ningerne b. findes også denne: De give ikke deres Ejendomsfolk Bon, da denne ejendom falder i Hjørnet; saaledes vil de også indprænte biße, at sælge lidet under forventning, at det om rumtum, som ellers andre i Bøgden giver Tjenere, opnæller Sandfæligheden.

Alt, hvad jeg nu hibbl i denne Henseende har tunnel foranstaltet forstået mit virkeleds aangaer. Indstrænder sig til paa Tingene at have meddelt Almuen mine Tanke om Hans Hauge Beskræbelse og mit Raad at afoje ham og Consorter samt konrig holde sig til de dølfede Religion-Lærete og ikke til Landstegernes uformulige og usammenhængende Lære; saa har jeg og ved tvænde Gange at træffe en Predicant og predicanitinde labet disse transportere ud af Fogderiet.

Utholm den 14. januar 1804.

Til
Hr. Amtmand Wibe!

* * *

Vestre Amt og Østeråske

Hr. Preost Christi!

At afstille til Cancelliet indkomne Beretninger er samme blevet glort opmerksom paa, at en Person Hans Nielsen Hauge og hans omvænde leg fra det voldsomt belte. John hadde hørt av andre, at Hans Hauge huset haftet mot pengebidrag og underhæftelse. Han havt iflg. disse troe breve, som eg ovaarbetet medt, fann eg i vinter i nærliggende parsonatet i 1907, var imidlertid fra Sonderborgs præstearhus. Et døbt ved navn Hans Nielsen Hauge, i originalereteknik fra 1802 til 1811; var da generalstabskommissær. Tæde 1819.

Det er dog ikke

svindende jo ikke at han var samb i krisi fra voare tingmena:

Hjættenes: Jeg skal forsøge at være saa fort som mulig efter den henstilling, som fremkom fra præsidentpladsen. Skulde jeg imidlertid blive en lidet smule langtrukken, faar man holde mig det tilgode. Ser man paa det bidrag, som er forelagt, og ser fun paa den nægne totalsum, skulde vel alle haave grund til at glæde sig over, at telefonbudgullet er obstilling forhøjet. Det er vistnok saa, at departementet har foretaget enkel anlig, men del er laaftet selv med den forhøjet obstilling høiere end tilsligere. Imidlertid kan jeg for min part ikke have antedning til at stemme noget glædesværd over det foreslagte budgæt. Der er

saa kunde komme med bladt de arbejder indenfor Nordre Bergenshus område, som var paastævet. Amtmanden udtaler i amtsrådets forhandling for 1908 under telefonanlæg til Sulen: „Det herred er det eneste af lysherrederne, som endnu er uben at forbindelse med telefonnettet. Fra de fleste gaarde i Sulen er det ca. 20 km. — og ved telefonstation, Gisindvælt, hvor ogsaa nærmest lige bor og fra de noedligste gaarde er det omrent samme afstand til Astvoldo. For dette obstrukt, hvor tilkæbden er den for nærmeste næringsoe, vil det derfor være af overordentlig stor betydning at få telefon og det snarest muligt.“ Amtmanden forelagde for Nordre Bergenshus amtsråd forrige aar udtalestet angaaende te-

upsette. Eg skal gie et udtag av dei uplysninger, hvirer Jørgens self i Lyster og Hafsløs Alt, som hjem fram, et foar paa den spørre, som var u sendt fra undersøkelseskommissionen i Kristiania.

1806. Torsdag 11. desember var halde præliminær-forhøjt paa Odense efter ordre fra amret — for aa komma efter den forbindelse Hans Nielsen Hauge havt med almuen m. m.

Lagrettesmenn var Ole Pedersen Herum og Jørgen Sjurin Herum. Administratør: Skriver Jørgens.

Mange vitne var avhængige, for aa lana etter, hvem del var som var Hans Hauge „medstidsbige“ (

Johs Dostensen Heigum funde fortælling, at Hans Nielsen Hauge eingong var her i Løster. Han heldt offentleg tale eingong paa Hauge og eingong paa Dalsøge, og vitne var det somman med ein hel andre bender. Hans Hauge formante der sine aahærværelse aa sy ej sig synlig og umønsta leg fra det voldsomt belte. John hadde hørt av andre,

at Hans Hauge huset haftet mot pengebidrag og underhæftelse. Han havt iflg. disse troe breve, som eg ovaarbetet medt, fann eg i vinter i nærliggende parsonatet i 1907, var imidlertid fra Sonderborgs præstearhus. Et døbt ved navn Hans Nielsen Hauge, i originalereteknik fra 1802 til 1811; var da generalstabskommissær. Tæde 1819. Det er dog ikke

Det ønskes videre paa side 9 om retsfærdigheden, hvoreledes styrken afværer brugte, og det kommer da til den opfattning, at næste ~~doms~~ ^{bestyrelses} forslag tillægger med distinktivens trav, ja, saa er det af den grund at den afværer kravene retsfærdig, objektivt, medens de andre afværer subjektivt. Det kan indrommes, at det kan være hændt, men jeg tror, der er en ting, som kommer til her, og det er at styrken har fåret sig noget blind paa de store hovedlinjer og deerne. Men man paa budgettet eller inddelingningen til budgettet, saa nævnes hovedsagelig der Bergen — Moelund, Kristiania — Smaa-

Kalda seg straa dei vonde og seggja seg etter det gode. „Bilnel kan ikkje sjølv løia til, men han har høyst andre berfunde lixe Hauges breve. Spurr um dan sjønde til at soll hadde fortforta sine dagar etter Hans Hauges besøk varste han, at Birita Alabotter Soode, Christen Kolstad og Christofer Si klong i H-sølo hevde tele livet av seg; men han lunn ikkje sein før tilferti, at desse var av Hauges soll. Bilnel var for 2 aar sådan som ein stakkars fotsigg frøbling 8 dagar hjaa Hans Haage i Bergen... Han var godt mostelen og hellt hjaa houge, endaa han som frøbling ikkje kunde gjera Haage noko til nyle. „Hans Houge tok seg godt av han. Han sende han til sine vener paa Svaneby (Die Vorzethen), der var John i $1\frac{1}{2}$ aar — til Leirdals markna s. a. — daa som har heim igjen til Lyster.

Som vitne no. 2 var Daniel Ar-
nesen Hauge framført.

Hans Hauge var her 3 gonger før
2 a 3 var sidan og holdt offentlige tolar
for almunesføllet ført foelb' og øste um-
dagen og. Hadde ofte høyst paa Hauge.
I sine tolar upmuntret han sine aahoy-
rara til dyd og godbårfrost. Av og til
la han, at præstetare paa enkelte plassar
ittje stude som dei klupe. Han kann
ittje sittest fela, um Hauge meidle av
til præsten um motil sine, men præsten
badde høstført greida paa dette, daa
Hauges møter av og til vart haldne nær

himp og syn heim fraa Bergen med
Daniel. Dette klupe del fattige i Lyse
spinn og senda inn igjen til Bergen.
Hauge sende arbeidsløn til dei fattige
med det same og sa til Daniel at han
gjorbe dette før og hindra ligging i
lediggang. Han skreiv til folket i Lyse
og sa, at daa del var so flittige og virk-
somme, so burde del som hadde høve til
det, flytte til Nørland, som er mindre
opbyrt — bæs for aa besforha deira
eigen velfærd og bæs for aa uplysa fol-
ket betruppe. Vitnet hev ittje merla no-

Raar he vestlandske bøger stille et kro
saa i in beredelig til sikkertlig at
imodtome det. Det er i aar ofte
kr. 160 000,00 paa slyjen mellom Sta-
vanger-Bergen-Hafslund. Da er man
beredelig. Men gælder det det vest-
lande landsdestrakter, saa bare vente.
Det er soaret. Hoorlengje be stal vente,
jaar vi heller ikke rede paa. Hoerlen i
forseliggæt eller i indstillingen tales der
et ord om nogen av disse nye anslag i
Nordre Bergenshus amt. En del av de
kroner som telefonslag er over 15 aar
gamle, men alligevel stal man bare haabe
paa at engang i fremtiden kommer tu-

Seg nu oerfor nuude mig ot give en
del næ mere oplysninger. Hørlebes er
bet i de indre fjorde af Nørre Berge.
hus? Ræsten hører vinter frøset bet i de
indre fjorde til, hele bygdelag stænges
ude, isen bliver dem, de kan ikke engang
komme til nærmeste poststænker uden
at være båret i hæberne over den soage is,
de kan ikke komme i fa. bindelse; den er
først ud. Igår tænker, at det er forhold
som man skal tage hensyn til. Storin-
els jernbaneområde har taat havet den
elle forstærelse af isse forhold, idet den
er oplagt befolkning til forstærelle os
i anlæg i Rosfjeldsfjordene, fordi de ind-
er af man, man ikke henvender til fra-

soek aa følgja meb. Dette kunn visi
Trædal, so upptand som han er barde i
ringfølen og utanlyre.
Det vil sjølsoagi vera best at elur
i dette høvet ikke paa nolon lont set
umsgjill dei hustlige forholds; men etter
møtet i Fresvölj fulde det liggja klart
for loas valen veljar, at avhaldsfolk ly-
ein lala med, skal visstje havva nolor van-
umt aa vinna i leifsen. At Trædal ei
imot avhaldsfolk er kjent, men het
er vandt aa finna nolon som gjei
meir narr av og hedar avhaldsfolk meir
enn Bredvik, og her i dette høvet vert
det sett som ein tol. I Fresvölj ja, at

Fraa Bomoen. No diio me det
paa moen. Ralbt og furt hev det
vore fraa fyrste dagen me lom, og same-
taas er det enao. Et her illige sno, so
her vind og regn — berre eit par da-
ni hev det vore noko mildare i austi.
Den so er me no nosse guitar, so me
tola so pais. D

- Selje herad er i siste statsraad
klasst i 3: Selje, Nordre Gaagden og
Søre Gaagden.

Selje herad er det største med 3000
mennfolk. Roar av dei andre ses på a-
lag 1100.

præstegaten. Daniel hev i flere var fare fra Bergen med jagt hen fraa Lyster og hev ofte haft gaser (engelsæt og ull) med til Hauge og senge med tildalers lin, stig og hamp. Ofte hev det tilha leseende vorr av større verb enn det innlendte, ofte av same værd og ofte av ulike verb. Alle hev senge av Hauge, det dei hev hevd um. Han hev henvist bygderigte um, at Hauge sul ha lænt engar av Thomas Dregni. Hauge sende over 3 aar sidan salt fraa Bergen til Thomas - det kusde vera arbeidsløn av gjælben. Tørget Næsø sende formlag 3 aar sidan 1 solstovup, 3 solsvinger og noke pengestykkje med Daniel til Bergen til Hauge. Hauge stein ofte rever fraa Bergen til sine vener til Lyster. Daniel hv ofte haft slike brever send fraa Hauge og hev lese mange av dem; del manar osle till dyb, gudsfringt og myttig verksmed. Hauge sende kor, kimp og slyn heim fraa Bergen med Daniel. Dette kusde del fattige i Lyster innma og sende inn igjen til Bergen. Hauge sende arbeidsløn til del fattige med det same og sa til Daniel at han orde dette før oa hindra tiggning og tiggang. Han stieo til folket i Lyster sa, at daa dei var so flittige og vrtel, som de burde del, som hadde høve til flakta til Nørholm, som er mindre vortla - dels for aa besofra deira en velfærd og dels for aa upsigla sel deruppe. Vitnet hev ifølge merla no-

festlig tungfins hjaas almuen — noar han led undan Eilev Staar si lona — heller ille hev han merkt mokkena hjaas Hauges venet. Han vegta, at Hauges verner landet rundt slulde ha „sælles losse“. Derimot hev alle, som vedkjennet seg Hauges lære, soaa seg imilom, at all kom hev formue til det hal hjelspa dei, som er grotte, dydige og arbeidsjame og om mangla noko. For resten er det alle noko sællestap dei imilom — ein ver beh lb sit. Ingen h.d. avlagt anna liste, enn at dei skal vera gode og dydige, vera virksomme og flittige i sji-beid.

3 vitne Johannes Henriksen Schaun, 30 aar gl. Hans Hauge var her i stader for 4 aar sidan. Johannes Steine og Ole Forthun freiv etter ham. Han var her den gongen berre noko saae gat og kom igjen som snoggaste aarelter. Han heldt 8 offentlege talat ser-gongen og berre ein andre gongen — i Fortuns unnen. Han snakte ellers ei enklestols med soll og formante dei gudsfrøgt og „vindstabilitégh“. Han sto ofte registringen, fordi me hadde b og fordi det vondte fell si prest, som fulde. Det var ein naabe fraa Gud i alt anna. Ellers klaga han over se prestar, at dei ille ledde etter deira e. — Men vedkjell oa vera ein asuges venet og hev ofte lese Hauges oe. — I desse brever hev han aldrig skrevet om præsteflamn eller orkestrer. Da

en var no tilende, og forhørt varf
sett til digen etter — den 12 desember.
4. Vitne Arne Halvorsen Østeri —
er iflje tilhøgjer — av Haug. Første
ong Haug var her heldt han 3 offent-
lige taler — på Fortun, Ørje og Deg-
e. Derifl heldt han ein tale paa Gro-
bollen, daa hussmannen Sjur Torger-
t vant grablagn. Han lunde iflje, seia
no, enn at Haug fylde folk til det som
varre godt var. Han hev sagt, at Haug
varre 200 rd. hjaa Thomas Dregne.
Thomas Stegene hev aubetalt 100 rd.
a drinne gjeld. Thomas sa sjølv igjor-
det stend berre 16 rd. ubetalt paa
ben.

Rilnet hadde ein bror — Knud
Løbensen — som no er død. Han var
glar og aatte 800 rd. Medan broren
var i Norge, sa far deira til Torgeit
søs, som er Hans Hauges fornemste
mann her i Øster: „Eg veit iflje lar-
Raut hev gjort av midlarne sine.“
Torgeit sa daa: „Det veit eg godt.“
Broren hørde til Hauges samfund. Da-
ar vor død, hadde dei iflje greiba paa
ein ann 200 rd., som suot hjaa ein
i Hafslø paa garen Mortki Bro-
hadde kjapt kreaturer for 300 rd.
i subbranndalen. Desse vilde Torgeit
søs tiltegna seg. Det var fleire gong-
er hjaa Torgeit for ca. faa greiba paa
ein; men han vilde iflje gjera noko
pa for den. Tilslut kom Torgeit og

stole inn i samfunnet 600 rd. Etter ei
slig vart dei fortalte um 690 rd. som
erstatning for Rauts ørv. Bagdvergtes
ortel, at Hans Hauge skal ha lengre 300
rd. av brorens midler. Han lunte ikke
um dette var sant eller ei. — Gi-
kund etter Hans Hauges ankomst vart
Sophie Lvolden, Maria Stigen og
Susanne Ektene tungtindige "saa de ikke
var saa fuldkjennbare ved sinne fræsier
om ellers." — — —
Ellers har han meist seg, at Hau-
ges samfundsfolk er meist vanntelmodige
og andre og meist tungtindige. Det er
eller ikke jo flittige og verksame, som
i var før Hauge kom.
5. vitne Sølfest Halvorsen Orme-
n. — — —
6. vitne Thomas Johs. Dregni:
Hauge var her syrste gong for 4
et sidan daoren 1801. — Var her daa
8 dagar. — Baaren eter kom han
en — var her daa hette nokske dagar.
syrstningi, daa Hauge sørte kom her,
det fortalt at samfundet hadde ein
les fasse; — det var forresten ikke
ten faste.
Samfundslemerne trubbe herte aa
plikt paa seg aa hjelpe koaraabre i
eid utan Bederlag. Ellers maaiste han
ja, at ved Hauge's opnauntring avsiol
t, hvet og andre laster hjaas almanu her
kjester. Han kan ikke negla, at desse
er meist hille enn dei var før, —

med uimbantol av dei, som reiste rundt
preika. Farvesten arbeider desse no
dei andre.

7. Eilev Hendriksen Elagren er til-
ger av Høuges lærer. Sanfudsel hev
et nolon stølles fasse. Men i firstring
det dei Hans Høuges lærte seilte. Det
dei den gong, at ein soet sin formue
dei staar ferdig til den, som trong til
og bad um hjælp. Ein husbunde
naa laana sin husmann pengar, utan
ta renter. Det var eg enige um
aa laana til dei i samfundet, som
trong det. Ao framande tot dei

No berimot hev dei forandra besje
ingar. Hins Hauges vil, at ein foet
passa sín dont og laana midlar ut
en han haf vil.

8. Ole Olsen Fortun — 37 a 38
gamal: — høgde til Hauges sam-
— Hauges sa um presterne, at dei
fortlite til følt um aandseige ting —
mange aad dei. Ørteheit leide
etter regjeringens fyrstifter, som var.
Hauges røste regjeringen

Quelle: 10.1017/CBO.9780511541261.002

verretssagfører

nar Joys

ffgade 5 — ~~Bergen.~~
DURE. INCASSO.

ssagsfører K. Bing

Ibergstøtten, Bergen —
e, Dokumentskryning
eldsindrivelse.

tor Looff

Børnelæge

Salmenning 26
— BERGEN —

ned. Bechholm

In — Tyskebryggen
— Bergen. —
rtes Sygdomme.

ktor Haasted
ge for Lunge og Mave-
sygdomme
ntgeninstirut,
usgd. No. 1, Bergen
(Hjørnet af Torvet).

ns Privatbank

oprettet 1855 —

d 2,000,000 Kr.
Reserver . 2,450,000 Kr.
Penge til Forrentning.
Indskud med Posten og
folger omgaende.

med vinstre bogre og ymse undergreinur,
foor med silt sereigne kulturnamn, —
so trengde ein ikkje aa baossoda eit foster
som den "frisindade" politik.

Det er tragitt at ein mann som

Haugianismens barndom

i Jødre Sogn

av
premiersøy'nant Per Taug.

—o—

9. Johannes Christensen Stegene, —
av Hauges samsfund — 32 aar gl. —
hev lese Hauges skrifter og hev hørt
hans talat haade i Bergen, i Hafslø og
i Fortun. Johannes sende for 4 aar
siden 200 rd. av sine eigne pengar til
ein av Hauges venner i Bergen. Pengane
skulde delast ut til dei trengjande i
Nordland. Han hev ellers sengje loitering
for desse pengar og kan faa dei att um
han vil. I sy:stningi hadde samsfendet
mykle fælles haade lausøgra og anna —
dei brukte desse midlar til aa hjelpe
varandre med — desuton hjelpte dei
fotigfoll utanum samsfundet. For 1 aar
siden tol dei hvor sit igjen ut av fælles
skapet, so no hev var sit.

Førhengrei heldt fram dagen etter
den 13 desember.

10. Anders Johannesen Ultem —
32 aar gl. — er Haugianor — hev
tent hjaa mange av "samsfundsfolk",
men hev altsi sengje den son for sit ar-
beid, som er almindelig her i præstegjel-

veljarjolset er urettjeroigi i sin tanegang.
Det iner helsi at Baatherre fer ta
seg av dei; den evne dei hev sengje til
aa furla er tanfje ogso ei hugnadsam-
son. Det er elles aa merka at etter
Konow sitt syn, so burde Looland furla

snakka.

Han tala so um sdomsretten.
Han uttyda H. Georgs sosialistiske tan-
kar. Grunnverdet av gjordi skulle etter
hans planar vera allestattar, og eige-

brar at desse herleghomar fritt før verca
utaplandslig eigedom til alle tider. Me for
vaar del er paa ingen maate for denne
flibolna sosialisme som ligg paa frækle
for privat vaagnad og vinning i næring.

lifesovel som dei allerflestes almuesmenn
her i Lyster gjett i samlingane, for ho
vart galis.

16. Ole Christensen Berge — 24
aar gl. — haugianar, tenar heime hjaa
faren — Christen Berge — hev lese mest
alle Hauges skrifter. Han hev arbeidt

utan løn i 2 a 3 veleter hjaa Daniel
Arvesen Frigum eller Hauges; men han
veit ikkje, um dei var til fordel for Hans
Hauge. Skrivarev spør, visor han år
beide utan løn. „Det er eit princip,
som Haugianarane hev: Altid aa leva
i enighet og kjærlighet og hjelpe ko-
andre utan oo rølna det jo noye med
slik hjelpe Daa no Daniel og Ole var
gode venner, kann han det aa vera si plikt
aa hjelpa han med dessje saue dagarbeteid".

Han veit ikkje av fleire, som hev
arbeidt utan løn hjaa Daniel. Baade
han og fleire andre hev sendt ikkje so
lite salvoer til Hans Hauge forat han
skulde selja dei. Det hev sengje salvoer-
dien betalt. Visstnok er Haugianarane
meir rolege og tungfingdige enn andre —
men ikkje so moksje her i Lyster netop
som i Hafslø og Sogndal. I desse byg-
der hev han merkt meir sagtmodighett enn
andre stader. Men det hev heller ikkje
bet utlara til molløsa. Fortsken hev
det tele av i den seinare tid haade i
Lyster, Hafslø og Sogndal — dat er

det. Han hev hørt upplese eit breo
fra Hauges kopi han uppmuntra dei, som
hev hug til det, aa flygta til Nordland
— dels for deira eigi stub og dels for
aa læra nordlendingane aa byrla jordi
betre.

11. Erik Otiesen Høyum — 48
aar gl. — hev hørt, at, mange her i
Lyster hev sendt myke gaver til Hauges
— millom andre Eriks svigersyster Sophie
Hauge. Han hev lese Hauges skrifter og
hørt hans talat og kann ikkje negta; at
han er oo Hauges venner. Han hev ikkje
gleve Hauges noko, daa han ikkje fann
dette for "nyttig". Vidare fortalte han
at ved det samsfund, som læsarane
hev millom seg, forstod han alle dei, som
bekjende seg til den samme lære. Andre
av læsarane la ei onnor meinig inn i
ordet samsfund: Dei skulle sjølja saman
av deira midlar for aa hjelpe trengjande
aandshedre. Mange hadde daa og sendt
Hauge ull, flær, selv m. m. For solvet
skulde dei faa noko igjen, men det andre
var ofte sendt som gave. Dei hadde den
tru, at Hans Hauge var den, som bedst
forstod, aa bruka gaverne til Guds æra
og menneskjenes bedste.

Ole Pedersen Fortun — 60 aar
— tilkod aa vera tilhenger av Hans
Hauge. Det er ikkje sant det, som soll
fortel, at Feige sagi — Feigelvernane

og Feigejegtti er fælles for samsfendet. Dei
hev ingen fast eiendom fælles her i præ-
stegjeldet.

13. Anna Christensdatter Næss —
lona til Torgert Næss — er Haugianar.

Førhengret vart utsett til skivaren
fett betre stunder.

1807 — 13 januar heldt dei fram
med vitneahøyringi.

14. Knut Olsen Høvreberg — 36
aar — er ingen læsar — høyrde Hauges
tala paa Veri for mange mennesjer. Han
uppmuntra folk til dyd og gudsfrængt —
men nemnde ikkje sørhetti, korkje den
geistlige eller verdslige.

15. Torchild Olsen Høvreberg —
25 aar — hev eingong vore med læsa-
rane, men hev no forlete denne fett.
Han hev hørt, at ein gut i Notebolen
i Hafslø for ei tid siden skal ha gjeve
fråa seg mykle jalo — men kven som
hev sengje solvet skal han ikkje segja.
Læsarane var meir stille og sorgmodige
enn andre folk — dette er tilfelle med
dei, som endaa heng ved Hauges lære.

Eilef Skar fin kone — Maria
Olssdatter, som no er død — gjell frag-
vitet for 6 aar siden, men han trubde
ikke, at Hauges lære var stulst i det —
men elles maaatte han vedgaa, at ho

ST 5.6.1909

VITSNINGET

vart opna mandag 7 juni kl. 12 i hotel Metropol. Den fulmødig Trøgve Ulheim vurde møtet ifråbenfor amtsmannen, som endca ille vor konen;

var munterheit og tilfredshet alle stader no etter at Hans Hauge under sit sidste besøk la det dette paa hjarta.

Ønsket var ikke store saman pengar i nøken fellestasse; men dei, som hev litt god raab, hjelper dei, som trenge det etter si vilje. Det var foretien mange gonger, som foreslog og talte om fellestasjon i formue. Vilnet var og ga denne meining, soaldi dei hadde fått fellestasjon i opnålane sine dagar.

17. Ole Stjørn Juhr — 53 aar gl. — er 2. forslesfiskommisær i Løster — hev aldei beljent seg til Hauges lære, men alidit stridt imot den. Hev hørit, at Nils Notedalen i Hafslø eingong, da han laag sierst sjuk, testamente Haugen, det han aatte. Nils vart forsresten friid igjen — er no gift og hev slige barn. Han hev hørit folk segja, at Hauge hev liva mange brever, som gjest runt i verden hans vener i Løster. Hev eg en gong lese eit av dei. Han bryja med ei vers av den 168de Davids salme og skrifa med ein uppmutring til dei brødrapengjardene reise Nordland ca høga ubrukt jord. Dette brev les han upp til sognepresten Hr. Daale.

Tungundet hjøra Haugianarane hev teie mykje av i det sidste; no merker ein ikke noko til det.

Christen Røstad tol levet av seg.

R Erdal, Zo:he, L. Olsen, Urbaahl.

Konfirmasjon var det i Sognsdal no sundag, alle som hadde lese for preten vart konfirmera — 21 gutter og 7 gjentor.

Denne var baade meb og mot Hans Hauges lære. Ole Løvaugen berimot som og tok seg av dage — vor vistnok læser, og dotter hans reiste rundt og preitte.

Bila Soode — som og tok seg avdage — var ikke med læsarane. —

I hørsningi hev han meir seg, at ein del av læsarane var forskommelege i deira jordiske vald — men det gjest aldrig so vidt her i pøstegjelbet, at dei forlei delra timelege fuuler.

Um somfundet hev han hørt mykje laust snat; men den eine motsegler den andre, so det er raadlaust aa faa vits noho paalitande um dei. Sovidt han kan forstaa; meinar dei med ordet somfund alle som vedkjerner seg Hauges lære. De te somfund tel no til aa løyst opp — etter at Hauge vart sett fast.

18. Tøger Hansen Døsen — 35 aar — er ikke av Hauges felt. Hauge som for 6 var sidan ein dag inn i Tøgers hus saman med mange almuesmenn og tok mit aa tala med hon um hans religionssetningar. Daa dei ikke kom overens um desse, gjell Hauge sin veg med folget sit utan aa halda nolon tale.

Tøger høyrde for ei tid sidan av Jakob Talle, at ein mann i Hafslø — Ingebrigts Ugulen — skal ha reist inn

hemme i vort omr. Enkelig hadde am tel 149 ænder, 94 gjæs og 21 talluner. Hoab hans angår, såa føreligger endnu ikke slike oppgaver. Vi vituber fantes dei sun 12 i amtet.

Om farterbrugets betydning for

til Bergen saman med nostre andre. Dei hadde med seg over ein mele med slofjær og solvinger. Dette skulle levertast til ein Haugianar i Bergen som heitte Loos.

Før 5 aar sidan var Tøger paa reis til Videres og var innom paa garen Eku:n og trefta der Elling Høfsater, som sa, at um nattt hadde Torgeit Næs og ein annan haugianar vore hjaa Nils Notedalen, som laag dødsnes sjuk, og knive ned alt han aalte. Samfundet skulle ha dei allsaman, naat han var bodd.

Peder Hjermann — postopnaren i Leirdal — var føret forunbra over alle dei penjar, som vart sende til Loos i Bergen fra Løster, Hollingdal og fleire andre plassar.

I hørsingi hende beto se, at nostre tenara forslet tenesta og reiste ruukt i byggi og preikje. Andre skal seg ut um nattt til samlingane, og um dagen tol dei Hauges bøler med seg, naat dei gjest paa arbeid i marki. Tøgers eigne softsin gjorde ofte dette — han forstod det jo, at læsarane hadde alt felles. Dei snulte alle um, at alle var litt rike.

Naat ein av dei nemnde ein eller annan ting sa det aldrig min men vaar.

19. Anna Olssøster, lang til Davids Preistigaren, er med læsarane. Det

van elsta ogso denne nationale fugen hon. Og det vila eg ikke påa. Men naat han ikke no vil tala et ord til hale for den forsøgde maastruglen. Hjem det av at han ikke torer vera heilt seg sjølv; han bøgger av i samhøve med det fellest han er konen i. I Lærdal og elles andre stader er det nok mest «frifinnbet» aa lasta med stein etter den nasjonale fuglen, etter del nostre maalet. Men dersom hr. Ronow kom til aa oppleva den dag, daa det nostre landsmalet var burte fring Bergen, i Hardanger, Nordfjord og Sogn, daa ville han si kert skriva et endaa meir drittande varmt og vakkert avsløysikkle enn han ro hev skrive um aakerhona.

Men hon veit no at den dog aldri kjem, difor kann han ta spørsmålet so lett. Helst kloga paa dei som vernar um det.

er ikke sant det føll segjer, at ho hev stote et saluhelle inn i somfundet, men ho gev ein læsor fraa Sunnfjord, som heitte Anders, nostre solsjer og ringar av selv og self att nostre bøler av Hauge.

20. Unni Hendriksdotter. 60 aar gamall, mor til forr. viine — hev aldri vore med læsarane.

Meir.

menneksje gjest til. Det var i februar. I mai fann dei alt den sile, ei lone. Daa snærn gjekk, laag ho der paa bollen, heil som ikke skulle ha vore. Det er ikke mange aar sidan det.

Befestraasgarbarne som heng ut paa stupet til hoare, dei ligg jo ill at det er fara. No hev risel bygt veg for 5000 kr, so dei kan flytta alle husi sine til ein trygg stid, ein 2-2 km. borte. So kann ein saa og hausta gardarne. Um sumaren er det trygt

Hotelsolli var framfraa gjestmilde og gille. Mjelva er romsdeling og ein tilstil kar.

Hun hev bogt seg ein snillarverftstad og vognfabrik. So hev han noko aa drive med i vinterstidi. Hotelssjouen va:de berre i 6 dilar. Og det vert for langt samtid sidan aa innsje gjera. No elo som streymar frammed heiter han seg kraft, — og kjos og varme til hotellet. — Han er maalmann.

Her hev mange namngjelne menn og kinnur seidasi. Bila var her ein sumar. — I 1905 var longen av Ramura her. At han ein dag telegrfera til son sin i Paris, 400 ft. um ein snistorm han kom upp i paa fjellet, er ikke noko aa tala um. Han munde vera følt glob i snistormen den 21. desember.

Men ein dag var han paa faretur langt innover og ville då hjaa inn. I hytta til ein gamall mann, som budde attmed veggen. Hytta var torvet mid stampa jordgolv og ljore. Men bensjer og bord klokkura, og paa bordet laag dei 3-4 slag blad.

Daa han no sett vita, at var munn i dette land innude leja og halda blad

56

ar Joys
zade 5 — Bergen.
URE. INCASSO.

gittet for Hulen var ettersamt vedte med 4580 kr., derav 180 kr. tilstraordinert til innkjøp av læremidler. Sognadal herab fikk paatale av eit par talarar

men Juan i Rio med sin tanke på eit funksjonær. portrettkning som Breidois „o laga av Kristian Haslerud skal vera det aller beste.

vegar og andre offentlege tilstel. Det trudde elles ikke det kom so fort ut av dette. Det er ingen grunn til å si om anna en i bjarne.

Ei automobilrute vil snart opna mellom Stalheim, Voss og Eide i Hardanger.

Iglører K. Bing,
rigsstatten, Bergen
Dokumentskriving,
Isindrivelse:

or Looft
rnelæge
menning 26
ERGEN —

d. Bechholm
— Tyskebyggen
Bergen
is Sygdomme.

ir Haasted
for Lunge og Mave-
gdomme
geninstitut
d. No. 1, Bergen
ornet af Torvet).

Privatbank
rettet 1855 —
... 2,000,000 Kr.
ryer . 2,450,000 Kr.
ge til Forrentning.
Ikkje med Posten og
er omgaaende.

Haugianismens barnedom i Indre Sogn av premiesjonant Per Lang.

— o —

21. Jens Jensen Heltnæ, 36 aar gl. — tykte i forstningi førti gjeld um Hauges kare — var forresten ikke egentlig tilhænger av denne sels; men daa dei tok til forlytta den selsing, at alle skulle vera fælles for heile samfundet, og at alle skulle avstaa det dei hadde tilovers til samfundet, og dette skulle flykst til Guds øra og mennesjenes nytte av Hauges og dei nokaste lærarar — so gjekk han ut av lærarfamfndet. Hauges talte dei til aa ha alt fælles i eit brev, som er trykt i Hauges bok „Lærdoms G. unb“. Jens skulle foræra skriovaren eit exemplar av bok, kori brevet stod (Det stod berre i nokre exemplarer — ikke alle). I brevet stod „at alle skulle være like eiere, den rige med den fattige, ligesom det var i apostlernes tid“. Jens sa til dei fleire gonger, at dette var imot den borgarlege lov, sørhelti ville tapa sine innskommer og horni deira arv og tildeia mangel. Her til svare lærararne: „Holt er herrebud, men holere er Guds bud“. Hoad hornene angaar, da saa lange de staar i samfundet, hadde de

ret til den fælles formue og aldrig utsatt for mangel, og gif de ud av samfundet, kunde de ikke flytte deres arvemidler til Guds øre og burde derfor ingea havda de alligevel høvde nok til at vancere Gud med.“

Daast etter at „forordningen mot Hauges læristers ubredelse“ kom ut, og tok til aad undersøkja Hauges forhold, kom der brev til lærararne i Læster frå Hans Hauge, at dei måtte halsa retning med kvacanbre, og gjeva bevis for dei pengar den eine selv hjaa den andre. For aa hindra, at dei skulle gaa glip av milslarne til dei rike eldjer, som bekjende seg til samfundet — eller ein eldjemann — eller ein annan person, sell desse ikke lov aa gjeva seg, for dei hadde spurt Hans Hauge eller Torger Næss um lov. Hans Hauge hev sett Torgerur inn til uppsynsmann med lærararne her i prestegjeldet. Dei som vilte gjeva seg, måatte difor ta den person, som Torgerur foreslog etter først aa ha skrive til Hauges um det. Hende det, at noson vilde gjeva seg med den, han var glad i, og dette var mot samfunnets interesse, so måtte ikke partiet somma istand, noar Hans Hauge og Torger Næss var imot det. Desse toa saag lærararne Guds vilje enn andre.

Giflarmål mellom Sophie Hauge og Daniel Feigen, mellom Mons Gi-kum og Anna Svæde, Lars Mørken og Trine Holmestad, Lasse Mørken og Kristi

Gjeleggen og mange fleire er vortne til pas denne maaten.

Lækeins mellom Hauges syfilinbarn Arne Hansen og den rike dotter til Gutterm Hanstorn*) i Høllingdal.

Dette Hans Hauges samfund har ingen Gaße eller Bond, men tager formuen der, hoor den er og legger den der, hoor den faller; i saaledes til distribuere (ubdele) understøttelse lade de sig lede av Torger Næss og flere, som ansees av de viseste i Samfundet. Hans Hauges tilhængere hara inndyhdels last om at Hans Hauge selv skal have kjøpt stabe og jordpartier, hoortil hans tilhængere hara gjort tilskud og har berpaat lader disse eiendommene saosom Svansen og flere støde til en eller anden person, som han har ansett for at vere ein av samfundets troste meblemmer. saaledes og med Feigesagen og Feige Quernerne.“ — —

Daa Hauges hadde høpt gard og

*) Hauge var i Høllingdal i 1800. Han budde ei tid paa Hanstorn i Gol hjaa Guttorm Kolbjørnson, som dørt valt. Guttorm var ein av dei rikaste bønder i dalen. Daa Hauge seinare var i Kjøbenhavn for å få prenta bokar, sende Guttorm 150 rd. til han; — fett bøter istaden. Guttorm og heile hans hus slutta seg til Hauge. —

Nedan Hauge var paa Hanstorn som det ein annan hølling og sotte han opp — det var Ole Torgeren — han var dølt. Hauge høpte seina det store gods Svansen i Sunnfjord til Ole. Ole Svansen var ein flink mann, som hadde stor verdnad i vaart amt. Han var i si tid stortingsmann og var ein av dei fyrste bønder paa tinget, som gjorde noko av seg.

mollebrul i Bergen hadde han mange arbeidsfolk hjaa seg; han hadde forlike leng klar og fleire um dette til sine venner i Læster. Daa var det, at mange her kom saman leng klar og sende til Bergen. —

Folk segler, at Elling Asbjørnson Hauge skal ha gjeve heile sin formue til samfundet. — I forstningi var det førtande mye tungfond og motløysa. Dette var og tilfelle med vitnet (Jens). Han trudde seg fortapt og fordomt til den evige død, trudde det var synd, so han so enn gjorde, og var i ein syrgjeleg sindstilstand.

22. lensmann Arne Hansen Leeturum

23: Peber Eineren Næs, 36 aar,

24. Jan Larsen Bierl, 52 aar,

25. Peder Hansen Bierl, 30 aar,

26. Niels Tollesen Uttrø, 52 aar.

Dessje 5 siste varer nære spurdet um forleis det gjekk til med Knub Næs' orvemidler. Denne sal er umfolt før.

27. Torgerur Halvorsen Næs' vort avhengd. Han sa seg aa vera fødd i 1772 i april, var no eigar av garen Næs, vedkjende seg aa vera haugianar. Skjende godt Hans Hauge, som hadde halve samling i Torgerurs elgi stova. Forklarar seg ellers som dei andre. Skiraren fann det nødvendig aa retta ein del ekstra-sparsmaal til dette viine.

Torgerur var spurd um, so han forstod ved ordet „samfund“. „Deponenten sylinder meget, hvoraf resultatet blev, at vel har Hans Hauges tilhængere for net

ST 18.6.1909

sig om at døpte Christum og forenet sig til en tra paa him, liæsom og hør forpliget sig til at hjelpe og understøtte hinanden, og forsøvidt kunde hans tilhengere kaldes et helligt samsfund; men ejer deponentens samvittighed kan han ikke indstranke begrebet av ordet samsfund til disse ølene, men moo forstaaes om enhver, som rettlig dyrker den christelige religion. — Alle læserne eller Hans Hauges tilhengere haro forenet sig om at åpne sin honneden saavel med betraktninger over det aandelige som timelige og at erbygge andre etter den christelige religion og den lrie, der indeholdes i Hauges skrifter, som efter disponentens mening, er øverststemmende med den christelige religion. Disse Hans Hauges tilhengere føre ille som et selfstab betraktet gret sig noget nau, men kunde hinen enden høste eg løne eller "forenebe i et sjud." Hosom og, naar de tale om en eller anden person blandt dem, kaldte han "en oo vort siud". —

Torgeir fortalte vidare, at det er sant at Hans Hauge var formann for dei, — men bare i aandeleg forstand — ille i tidsleg. Vistnok hev han formann dei til ille aa elsta for mykje betimelege; men han ille gjeve seg av med aa laga forstrijker for forteig dei stulde hjelpe koarandie.

Han vrt spurd, um det vor so, at han av Hauge vort sett til aa ha upp-

synet med læsararne i Øster? — Nei, det er ille sant; men han hev av eigi drift upplyst andre etter Haug's skrifter og det nye testamente og andre bøker; men han hev ille fenge nolo kald hertil av Hans Hauge.

Baade Torgeir og dei andre hev halde fram med aa oppbyggja koarandie (ogso etter at plakater mot Hauges skrifter kom), naar saae eller mange av dei hev vore samla. Dei hev lese og songe i dei av Hauges skrifter, som dei hev fenge eller kjøpt. Dei bøker som var innsende til salgs, hev dei levret attende etter plakatens paabod. Delsutan hev dei lese i andre bøker: Luthers huspostel og katedismus, bibelen o. sl.

Torgeir negla, at dei hadde nolon følles lisse, fordi dei flaut inn pengar. Dei hev berre hjelpt koarandie med arbeid og smaa gaver, naar nokon trong hjelp, utan aa retta det so noye. Sume hev arbeidt paa Torgeir for Torgeir.

Han hev paa si sida sendt salt, lin m. m. heim fraa Bergen og hjelpt dei andre med dette utan aa ha halde noye rekning med det, han hev gjeve hurt og tele imot. Alle hev vore nøgbe med det. Det er san, at dei hev den grunnsetning — etter Hans Hauges raab og formanning — ille aa setja for stor pris paa timelegt gods, men frivillig hjelpa koarandie etter evne. Difor hev han og — som eigar av Feige-svartene — sam-

at han paa nyombil er votten til ein

raadt seg med sine systlin (læsararne) om aa byggja ei hjulmølla. Dei vil hjelpa han med arbeid for aa faa dette i stand, han vil so hjelpa dei med hunbod o. a.

Bra same maaten er det med tegl verket paa Sviggum*) som Torgeir eig læsararne hjelper han med arbeid paa verket. Dei sæ teglstein o. a. istaben.

Torgeir vart spurd um forleis det hell ihop med det testamente, som Nils Notedalen hadde gjort. For umlag 3 aar sidan vor han i Notodalen ved Nils Ellingsens sjuleseng. Tilstades var og Elling Holstetter, Knud Børnsen. Elling Hauge og den sjule sin farbro — Nils Nielsen Svæ eller Oelsen. Elling Holstetter skreiv — etter forlangende av den sjule — paa slet papir, at han testamenterer sit gods til "Guds barns samsund".

*) Teglverket paa Sviggum vart dreve til umlag 1825. Dei brude 20 000 taftstein og 10 000 murstein um aaret. Det vart nedslag, fordi dei ille kunde stappa ved og arbeidsført. Taftsteinen dei brende var god og holdbar vara. Taft paa den gamle haflotkyrrja var tett med Sviggastein. Da kyrrja vart rev i 1875 selde dei steinen; — ett hus paa Hilleshaug og ett paa Øygarden er tett med denne henved 100 aar gamle lykjestein.

Med det same kann eg nemna, at paa Næs i Øster hadde dei i 1820 vari ett saltstokeri, ett potasjstokeri og ett garveri. I Feiggum var paa same tid stampa, persa, fargeri og silfemølla. Dette er aksjamen greider, som er sett i gang av Haugianarane.

Det var den aa leggja sokni under Storlingsvogjerla, Men han saag spursmaalet som mistillid til reglering, og det vildde han og hans regering reita seg etter. Sjølv spursmaalet av Klingenborg laut no tinget soara paa, fyr regeringi gjekk vidare. Så kjem fram at feinaie.

Torgeir kann ille minnast um Hans Hauge var nemnd — men det var mein, at Hauges samsund fusste ha arven. — Nils Notedalen vart forresten frist igjen.

"Antager Hans Hauge og hans tilhengere den setning, at hoit er herredub, men Guds bud er hoitere, og at de bør tilsi desætte ørigebenn og lovens befalinger, naar disse etter deres mening stride mod Guds vilje?" "Ja, paa din eine sida vedkjunner dei seg denne setning; men etter apostelens ord: „Man skal være menneskene underdanige for Herrens stilb" so lyder dei øvreheiti i utvores ting „om de enb harde en hebenst ørig. h. d. ligesom de nu har en christelig." —

28. Elling Åshærnsen Hauge, 25 aar gl. houglanar — svarte til umframt spursmaali det same som Torgeir Næs. Ellers fortalte han, at Hans Hauges venner samla seg av og til um helligdage. Torgeir Næs, Ole Fortun, Elling Hauge eller andre les daa upp eit stigle av bibelen, Haug's huspostel og andre skrifter. Av og til opmuntra dei koarandie med gudelege lamtaler og sang. Han hev ille gjeve eller laant nolo til samsundet eller Hans Hauge. Han hev derimot laant Elling Hansen (i Bergen) 200 rd. til handelen hans. Dette 200 rd. kann han faa att, naar han vilt ha dei.

M. ir.

Ungdomsstulen Landmandsforbundets stukelomite held paa at amtsstolen framleides skal ha sit namn og staar under amtsing og amtsstulestyre. Et der forleis ille samh med departementslomtene som vil seia alle ungdomsstular — amtsstular og folkehøgstular — par same namn — folkehøgstular.

Gjøgge karar. Berglandsdat Steinar Fossle og realarndat Anders Kristian Søgaard hev bære fenge framstaa god embetsksamnen no i var.

Steinar Fossle er son til konsevator Fossle i Trums. Han fell beste karat i realartium i 1905, og no noadde han laudabilis (1.39). Det er fyrste gongen at nolon hev fenge "innstilling" ved bergelsamen.

Anders Søgaard er bondegut fraa Ømark i Austfjord. Han fell uanleg god studentksamnen paa Førdrishald i 1903. Til embetsksamnen fell han 1.4 i matematikk og astronomi, og 1.6 naturfag og landkunne. Kongen hev fenge ordre um dette framføraa utsallet.

18/6

rocedurer for alle retter.

Overrettsagsfører

Einar Joys

Falkendorffsgade 5 — Bergen.
PROCEDURE. INCASSO.

Overrettsagsfører K. Bing
ved Holbergsstøtten, Bergen —
rocedure, Dokumentenskrivning,
Gjældsindrivelse.

Doktor Looft
Barnelæge
Torvalmenning 26
— BERGEN —

Dr. med. Bechholm
Bratten — Tyskebryggen
— Bergen. —
Indvortes Sygdomme.
I.A.)

Doktor Haasted
ciallege for Lunge- og Mave-
sygdomme

Röntgeninstitut
Starvhusgd. No. 1, Bergen
A) (Hjernet af Torvet).

ergens Privatbank

— opprettet 1855 —
Idfond 2,000,000 Kr.
gte Reserver . 2,450,000 Kr.
ager Penge til Forrentning.
Send Indskud med Posten og
dog følger omgaaende.

Haugianismens barndom i Indre Sogn

av
Premierlojtnant Per Lang.

—

29. John Pedersen Soode, 41 år
gl., hev saant nokre pengar til Torgeir
Næss og Daniel Hauge, men ikke noko
til Hans Hauge eller samsundet. —

Hermid var forhøyret i Lyster slutt
Det hadde teke 7 dagar i alt. (11. 12 og
13. desember 1806, 13. 14. 15. 16. ja-
nuar 1807).

Dagen etter — laurdag 17. januar
1807 heldt dei fram med forhøyret over
Haugianarane på „gesigjoerstedet“ Wall-
ager, Solvorns fibredre, Hasslöe Presteg-
ield.“

Lagrettesmenn var lensmann Jens
Bremer*) og Jægebrigts Einarson Wallager.

Som viinner vart avhøyrd:

30. Lasse Jensen Soloi, 51 år
gl., hev lese nokre av Hauges skrifter og
hev gjort seg umål for å verha tilhän-
ger av Hauges lære, men daa dei ikke
hev vore ista: til å overbevist han, so
er han ikke kome inn i selsk.

*) Slekt „Bremer“ er ei gammal underoffi-
cerslekt i indre Sogn. Den fyrste eg hev treft
paa denne slekt, var Hendrik Johan Bremer
f. 1661 — var lojtnant under krigen med
Karl den store. Budde i Marijøra. Gift med
Maren Jensdatter Lemvig. Han døydde i 1719.
Deira son Jens Bremer var sergeant, budde i
Marijøra, døydde 1768, gift med Mette Kristi-
inne Ørbeck — 8 born. Sonen Christen Bre-
mer f. 1753, corporal, lensmann i Hasslöe fra
1794—1806. Gift med Lucretia Jørgensdatter
Jøss. Deira son, Jens Christensen Bremer f.
1774, lensmann i Hasslöe fra 1806 til sin død
19.—6 1831. Skjøpte 6—6 1806 garen indre
Quam på Hasslö (seinaralall „Bremer-gar-
den“). Var 1806 gift med sin slektning Kari
Pedersdatter Ytre Quam f. 1790 + paa Lad
i Hasslö 11.—11. 1881 — 91 år gl.

prei ver.

ningi hans at han vilde staa seg paa

seg kjend med flulen som han hadde god-

fatning“, som braut ut i rein galstap.
Sidan hev ho alsti vore ved forstanden
meir. —

31. Lars Christoffersen Sie, 28
aar gl., heftade seg over den ulutta,
som for 4 år siden hadde lome over
mor hans — Malena Jøhannesdotter
Sie; — ei foelsfjund ho var sovert for-
tolla, gjell ho vært fråa garden, og dei
saag henne aldri meir i live. Halvtrea
aar etter fann dei befinn hennar i ei berg-
skotta.

Hør ho vart borte, hadde ho lese
mykle i Hans Hauges skrifter og vort ofte
besøkt av Torgeir Næss og Lars Mortki
og fleire andre læsarar, som vilde omvenda
henne. Dette vilde ikke mannen (Christ-
offer Sie) vita noko av; han vilde ikke
ha noko preiking inne i stova i alfall.
Læsararne fylgde daa etter henne i fioset
og andre slader og „predike“ for henne
der. Ho vart vankelmodig, tungsinlig
og klaged seg over, at ho ikke kunde faa
den aath, som dei andre læsarar. I
denne forfatning vart ho burte.

32. Niels Ellingsen Maatedalen,
30 år gl., tilstod, at Elling Åsø, Hauge
og ein annan fell han overtal til å

gjeva fit gods til samsundet „eller lade
det blive fælles“ som dei sa. Han var
kjent ikke noko til dette; men so vart
han trast etter sterkt sjuk og doa han
en arvingar hadde, sende han or-
der etter Torgeir Næss, som vart somd
med han um, forleis dei skulle ordna
med testamentet. Torgeir Næss skulle
ordna buet eller han, hvis han fall fraa,
og dela ut hans vesle formue til dei
fattige.

Nils vart friid igjen og hev ikke
gjeve ro's lorkje til samsundet eller Hauge;

— men læsararne hav gjort koarandre
tenester inbrydes — soleis hev viinet
arbeid hjaa Torgeir Næss og andre, og
hev fenge hjelp hjaa desse i staben. Te-
nestegulen til Torgeir var 6 vikor utan
betaling hjaa Nils, medan denne låag sjut.

33. Elling Blærsen Holsteiner, 50
aar gl., var tilstod der Nils Maate-
dalens testamenterte fit gods til dei „Gad-
frøtig“. Koia Nils meinete med dette
ord veit ikke Elling, men han trui, at
han meinete læsararne. —

Hermid var fo:høyret på Wallager
slut.

Haugianarane og det praktiske liv

Haugianismen hadde i desse aar
fra 1801 til 1807 ikke lege rot i andre
bygder enn i Lyster og Hasslö. Det
var først seinare, at legprebstant fraa
desse bygdelag spreidde Hauges lære til
dei andre sognesbygder. Vistnok vart læ-
ren alt paa denne tid kjend rundt heile
Sogn; men den hadde enno ikke vunne
den mæsselfjutning som den hadde fenge
i Lyster og Hasslö.

Ein as dei fierkaste onkar, som vart
reist mot Hauge og hans venner var, at
dei „forsomte deres forbiste salb“. Det
er truleg, at ein og annan av dei første
Haugianarar vart so heilt teknar av hans
forskning, at dei vaissa ikke sin dont lo
godi som før. Men mot Hauge sjølv
og dei fremste av hans venner kann denne
ante ikke rettst. Tovertimo: Hauge
var ein meir enn alminadeleg praktisk far,
som hadde ei godt grep paa aa setja
folk i verksamh.

Dra han vart sett fast stod der
rundi Norges lond ei rad av mindre og

... anleg, som han hadde
fengse sine venner til aa reist. Særlig
lærde han, soll aa nytta ut vitskrafti
paa ein heire maade, enn dei før hadde
gjort — føleis også i Sogn. Da
hev alt hørt um alle desse anleg i
indre Sogn — i Feigum, paa Ness,
Sogsgum o. s. s.

Baptismolla paa Eier var hans verl.
Medan han var i Bergen høpte han
Strudshøvde seg sell island store mallebrus-
der. Under krigen med Sverige i 1808
førte han ut av fengslet og sende han
rundt i Sogn for aa lære soll aa vinna
mølt av sjovari.

Da gjeve ferdar stuberte han noye
follets høvdaart i dei ymse bygdelag.
Med sine øpe auga saag han forbelene
og manglerne og gav sine gode praktiske
raad til gagn for mange bygder. Han
hadde mange dagar i indre Sogn,
for han meinte, at her budde ein intelligent
og arbeidsfull folkeferd som stod høgt i
mange maadar. Men han la og merke
at her var overbefolking. Jordbru-
ket var einaste næringssøg, og av jord
var det lite, og den som var, var dyr.

Hauge hadde tråd raad og uteg med dette.
Han hadde myleg vore i Romsdalen.
Der var her lome ein underleg hjuldom
over. Dei var vortne trontle
av jordbruksel — vilde helst selja garane
fine, naat dei berre lunde loma paa
soaret og ha del malelegt. Dei vilde

Hauge nytta ut. Han talde sozningane
til aa reisa op til Romsdalen og kjo-
seg gorar der, og so stor tilslit hadde dei
til hon. at fleire drog udgarbe omrent
med det same, og hermed byrjar utvan-
dingen fraa Sogn til Romsdalen — og
dei vis til Nocland som heldt ved til ut-

vandring til Amerika tol til i 1880
aari. Hauge var rette men til aa
hjelpe soll her: Han hende noye til
soll og høvdaart av rati — han høgde
ein gard var tilsalgs, og trast hadde han
ein av sine venner, som den passa til
Eg hev før nemt, at han i 1804 kjøp e
det stort gods Soaney i Sunnfjord til sin
Ole Torgersen fraa Hallingdal. Den
var betalt med 11999 id.

*
Dei første aartier av fort. hundrab-
aar var trønge tider for vort soll, og
gjorde seg og høvdaart gjeldande i Sogn-
nebygderne. Den uteg Hauge visste var
nok difor berging for mange. Eg maa
sor eg sluttar dette aarsnittet um Haugian-
arane i det praktiske sio, nemna nokre
av dei, — baade haugianarar og andre
— som reiste over Sognesjellet til Rom-
sdalen for aa lla gjennom der. Det
var ofte — bengang som no — dei
evnerikaste og mest framstolne som drog
ut. Fleire av desse sozningar i Rom-
sdalen arbeidde seg snart fram til dei
lebende menn i bygderne — føleis også
høfsløingen

Ole Larsen Quam
fraa ytre Kvam. Han hørde til gamall
sægt som hev butti paa Venjum
og Kvam so langt attende i sidi, som
det er raad aa naa.

Eg hal med eit par ord nemna
noatre av hans forfedre:

Tosten (Griffen?) Venjum
f. 1574 (lever i 1651 — mester dei pa-
tinget i Quam og segjer, han er 77 oar
gamall) — Han var ein av dei 3 mennar,
som i 1610 vart send til Oslo for paa
Haflas og Jostedal's altrues vegne aa
hylsa Kristian den 4de som norrste arve-
longe. Ein av Tosten's soner var lens-

mann Lasse Tostensten Quam f. 1606
† 1675. Ein annan son var
Egil Tostensten Venjum
† 1678 g. m. Mette Mich lebdotter Far-
dal.

Tosten Griffen Venjum.
f. ca. 1665 — lever i 1720, hans yng-
ste son var

Ole Tostensten
f. 1699 † 1728 gift 1728 med Karen
Jensdotter (Høfs) f. 1702 † 1764 etter
etter Ole's trimennig Lasse Andersen
Quam f. 1690 † 1725 (Joneson av lens-
mann Lasse Q.) Daa Lasse Q ingen
born etterte seg, fell Ole Tostensten Nitte
Quam ved sitt giftermål. Hans eldste
son var

Lars Olsen Quam
f. 1727 † 1785 gift 1760 med Molina
Pederdotter (Marheim) f. 1743 † 1805,
dotter av lensmann Peder Andersen Mar-
heim og Christi Grillsdotter (Venjum).
Lars og Molina hadde fleire born. Den
eldste son Peder fell Quam, og hans
direkte etterkommarar hev framleides denne
gaten. Ein yngre son var

Ole Larsen

f. 1. januar 1782 — var i sine
unge dagar garnisonsoldat i Bergen, rei-
se sidan mylle som dristefar og selbe se
paa Austelandet. Han la seg op ein del
pengar og kjøpte ein dei jorbagos i
Hafla — millom anna garen Ugulsviki
paa Vestsund, og det var ei stund hans
tanke aa lla seg ned der. — Han var
ein stor, velvalsen kar med eit noto hø-
vigt temperament og mange knodige pa-
fann. Dei fortel um han at han frikke
til ei dotter av lensmann Lars Foerzen
Lang paa Vestreim i Sognadal. Dri
heldt poa aa fulde verta forlova; men
sa kom det ein ungfar fraa L. . . . m.

paa Balestrand. Han hadde større gar-
nen vart, at ho vart gift med man-
nen fraa Balestrand. Ole Quam vilde
visa, at han var noho til far han og. Han
hadde buskapen sin paa Simosæter — sette
hjølla paa loar einaste lu og dreio driftii
paa gjenom Sognadal, forbi Vestreim og til
Amla. —

Ole Quam motte som stortingsmann
fraa Romsdals amt paa singlet i 1836
— 37. Paa stortinget var han nemd
som Ole meeg. Dette littet han ikke
— han vilde halda paa sit sognenamn
— og sell fordra bra namnet paa garden
sin til Quam. Han var fleire gonger i
Hafla paa beset hjøla fôret sit — fikk
gong i 1840. Han døydde 1844.*
Daa lona var død i 1850, var garden
selb til framande. Hans born var komme
i andre sillingar i lijet, og hans sleg-
fôl i Hafla tilte garden fall for dyrt
for dei. Dei vart tilspurd, um dei vilde
ha den, sor den vart sell til framande.

Ole Quam heldt alle sine born fram
paa hogare stilar. Han vart spurd koi
for han det gjorde. Hertil saarte han:
„Dei vilde i sifall læra so mykle, at dei
lunde hilde seg storkarane fraa livet“.

No hans born skal nemnast: Lars
Quam f. 1821 † 1847 som am's onto-
rist i Molde.

Peter Quam f. 1822 — stulestyrar
i Kristiania (Quams stole). Han døydde

for noatre aar sidan. Kona hans Elise
Quam — døydde 28 mai iaa 73½ aar
al. Detta 10 born er doopt „Øst-
siden Quam“. Ole Anton Quam, f. 1834
døydde for noatre aar sidan, amtmann i
norbre Trondhjem, statsministar Stod-
holm. Peter Quam, f. 1838 † 1874
som stulestyrar i Namros.

Ole Q. var — so vist eg seit — ikke
haugianar, kona hans derimot var svært religios.

Umtsinget hev einrøystes ved-
tele at det skal vera fullt med alt sal
av rusdrykk umb. rd paa am'sbaotne
— med undantak av i turistbi i
1ste juni til 20 septembr. B. d'akel gjeld
fraa 1ste jan. 1910.

Stortinget vert saman til
midten av august, meiner dei.

Paa urgdomsstemna paa
Leikanger vert ogso halde eit kort
sendemannsmete; Ungdomslag og
maallag maa velja sendemenn —
1 sendemann for kvar 50 lagsekmer,
eller luter av 50.

Draap? Fraa N. Nissel i Dan-
mark vert meldt at 5 av mannsopet paa
einflibel „Elliptila“ et settet fast da
det er mistenkt for aa ha dreppe ein
framand mann som kom umbord paa
„Elliptila“ med skipet laeg paa Stava-
nger hamn natt til morgoen 8 og 9 juni.
Liket skalde dei ha sot ned i sjøen. Det
heo no sopta etter liket, men ikke funne.
Heller ikke um nosten er satna her i
byen.

Er det heile ingenting?
Rygja Bid.

Tenk på det. Ein breivirkar
til „Dagbladet“, H. Fjelde, spør um
det istje var raad at det frans-angelske
laget „Le Souvenir Normand“ og
„Nordmansforbundet“ lunde arbeida
lag. Millom anna nemner han at dei

uet ar 1871
Kul, Smedekul.
graffadresse: Kulkompagniet.

etning Tele
ch & Co.
de 24 — BERGEN
sales vore fortrinlige Smedekul
kkul.

gs- & Inkassobureau
1. 11) Bergen.
tal Kr. 10.000.00.
dar: O.R. Sakf. Brønlund-Iversen
og paa Inn- og Utland.
Forretninger.

Telegramadr. Bureauet.

Overretssagfører

G. Prete

Solvorn, Sogn

P. med. H. P. Lie
Hudsygdomme
tiftelsen no. 1. 4—5 em.

Overretssagfører
ronlund-Iversen
Strandehjørnet Bergen
yforsel. Incassobureau.

Overretssagfører
Einar Joys
andorffsgade 5 — Bergen.
ROCEDURE. INCASSO.

Overretssagfører K. Bing
1 Holborgstottet, Bergen —
edure, Dokumentskriving, Gjeldsindrivelse.

oktor Looft
Børnelæge
orvalmenning 26
— BERGEN —

med. Bechholm
itten — Tyskebryggen
— Bergen. —
vortes Sygdomme.

oktor Haasted
läge for Lunge- og Mave-
sygdomme
Rontgeninstitut
rvhusgd. No. 1, Bergen
(Hjørnet af Torvet).

oktor W. Meyer
næse, halssygdomme.
Torvalmenning 24.

gens Privatbank

oprettet 1855 —
ind . . . 2,000,000 Kr.
Reserver . 2,450,000 Kr.
r Penge til Forrentning.
d Indskud med Posten og
folger omgaaende:

Sivlesteinen

vart avduka no sundag em. Steinene er
stor og varler — 12 asner vyer jordl.
Han er reist nær vegen framme paa
Stalheimstlevi.

Paa framföra av steinen stenbodesse
ord av Sivle:

Det er det stora og det er det
glupa at merket det stend um mannen
han stup.

Vaa bassida stenb:

Norst ungdom sette steinen ill ett
mihne um Per Sivle.

Fraa Voss, Hardanger Bergen og
Sogn hadde det mott fram ein mengde
mennestje, upplmot 2000.

Hovntalarne vart halvne av Hov-
den og Esterland, Johan Gustbo los upp
stolebild.

Handelsmann A. Ullstab flyrde
møtet. Han tala um arbeidet med stei-
nen og gav han ill Vossestrand hecabyre.
Obrorar Brekke, fosterfar ill Sivle, tallo
for gaava og lova at steinen sulde verla
vara og vyrbla. Han gledbe seg og vyer
at denne steinen var reist. Det syntre at soll
syna paa det gode og glæve arbete Sivle
hadde gjort. Sivle hadde vore mestr av
halvnen enn nolon i grenbi. Daa han
var helme var han soleis allid paa vlt-
ting haa slule og fatige med si troyst
og helsp so langt han kunde.

Prest Anders Hovden var lomen
ill Stalheim dagen syreata. Han hadde
hjelpt ill aa pynta steinen, og han hadde
fare kring ber i grenbi og set seg um,
i denne storfeste natur. Han hadde nof
hørt glede naturi her; men alt var større
og mestr eventyrlig enn han hadde tent.
Og i Sivle si blitning sann han alt
benne natur. Han syna hans blitning
betrer no, daa han hadde set den bjupe,
tronge Nærøybelen, Jordalsnuten og dei
andre nisporne runt kring. Sivlesosoen
og Stalheimssosoen. No habbe talaren
vore so heppen at han hadde set myrke
styer over delle naturstort, og han hadde
set vaarsoli legga glans over fjelltop
parme. Sterk vor denne natur, og ein
sterkare bittar hadde me litte haot, um
me visinol habbe haot større bittalar.

Dan vart fleire gonger nemnd saman
med vaare største bittalar, særleg daa med
Vergeland og Vinje som paa mestr enn
ein maate var av same sturd og habbe
same lagnads.

Det var rimelegt at Sivle som
habbe lukt her i sin uppovstter habbe
sunge: "Vi vil os et land som er frit
og frelst og ikke sin friheds maa borgje".
Det danske Himmelberget kom ikke langt
her. Hans blitning var djerv og hard
som steinen, men ogsa milb og hjartevarm.
No fortellingsl Hjelpelaus dropp det so
varmt hjarteblos som av noko distt paa
jordi. Talaren gav i det helle et klugt
ulsyn over Sivles sin blitning og vyer
hans verb i vaar nasjonale soga. Hans
føgebile var det første. Det stod ikke
trauste som nularne i Sivlegrendi.

Denne steinen vil serleg minna um
Sivle sitt verb for den nasjonale retsing,
og han skal vera ei uppmoabling ill aa
halba truge ut i lampen for det norske
maas. — Naar alleinbligar i stede følgje
førstgått framups her, so skal stinkstularne
fortsætta det at denne stein er sett av den
norsk ungdom over maastranner Per
Sivle.

Hovden sitt foredrag var relativt fram-
laa, og det vart mottale med stor sag-
ning.

Bestmannaslaget i Bergen hadde mott
fram under si sana, og formannen, Hjop-
mann Blæsse, la ein laurbærkrans paa
steinen og heisti ein fort valler tale. Fru
Sivle og Sivle si dotter var og Illstade
paa møtet.

Statsminister Qvam og maalrettssingbarbeidet.

— o —
Et brev til Henrik Krohn.

— o —
Storklingsmann Noah kom i 1874
med eit framlegg um laa saa landsmaal
og oldnorsk inn paa lærarstularne. Det
var striben um dette framlegg som stod
i stortinget den 20. mai 1874, og som
Noah skriv um i dette brev ill Henrik
Krohn.

Det er Kamstrup i Kr. sunn, ein
brorson ill fra Henrik Krohn, som hev
funne dette brevet millom andre boker
etter Henrik Krohn.

Kristiansand 20. mai 1874.

Mr. Henrik Krohn,

Stedje.

Maalssagen har fra min bestje ung-
dom as været min hjørste tanke, med den
henger alt mit syn for, hvad der træves

Gaugianismens barndom

Jadre Sogn

av
premierloytnant Per Tang.

— o —

Daniel Arnesen
er omfaist fleire gonger under forhenvi
over Gaugianarane i Lyster. Han var
fødd paa Lært 1782 — føaren var lens-
mann Arne Hønsen. Morl var født Ur-
dahl (fraa Lærdal). Daniel hadde i sin
ungdom lese mykle i gubeloge bøker og
var utsleg sommen ill ettertanke. Særleg
hadde han lagt seg paa Harla (Lærdals)
bol „Kristi levnetsregler“. Daar
Hauge vaaren 1801 kom ill Sogn, stutta
Daniel seg trast ill han. Formedelst
hands Kjærligheds lvs og gode Taler blev
den gode Sivb mer stadsæster i mit hjerte,
og ved hans venlige Omgang, da han
log mig i Haugen og ledte mig med sig
paa Ven, vorles blodet i mig, og mit
hjerte bevegebesch og oplystes ill mere klar
kunstak om Saltighets Vel og frivilig
Lyft at gaa den". (Drey fra Daniel).

Melan prosessen mot Hauge heldt pa-
salla Døjet — som so mange andre
av i sin lefselege iver.

for vort folks ubokling, saaledes sammen,
at hadde jeg ikke den paas bunnen av min
slel, hadde jeg kntet at gjøre i det of-
fentlige liv. Det var myk dersom en stor
glede at mottage Døres brev, som tynde
velor de same tanke, jeg selv har.
Men jeg forsøkte myk, at jeg ikke ville
svare paa brevet, for jeg kunne svare
haab der var gjort for sagen. De vil
have erfaret, at jeg slibber i tidsområdet;
det var netop hovedsagelig for maal-
gens skyld, jeg høgde at faa denne plads,
og af „Dagbladet“, som jeg tenker De
leser, vil De have seet, hvilken god an-
ledning jeg fikkere myk ill at tolinge
ben frem.

I dag har flagel stadt. Det var en
djal paa 8½ time, hvori tingets bedste
troester tog bel. I Soerbrun, hvil som
han er, ville sig helt poa vor Abe
og talte maalmoenes sag med en vel-
taleneb, en varme og inderligeb, som
etter forsøker den taalnemmeligebogjeld,
hvori det næste soll, landsfolket, staar
ill denne hellige mand. Jeg var fore-
rigt forbereid paa et neberlag, og det
samme var Illsædet med alle tingens
maalmoen; men vi ville heller tage et
neberlag end lade sagen falde: „Sand-
heds sag seter fun i neberlag!“ Dø-
være kommer en illa vesentlig del af
mobstanben fra Unge, boner; jeg mer-
teide myk, at alle representanter fra Nordre
Bergenhus og en representant fra øvre
Telemarken — altsaa netop mouse, som
burde have stent for sagen, ville sig i
mobstanernes ralle. Elligt er jo i hel
grab nedstaende. Men nu gjerde bet
for maalmoenene runt om i landet at
ville sig paa post. Sagen har herestet
blive valgprogram, den mand, tom fram-
per paa vaar byreste fædrevar, bor ud
af kingsalen, hvil han ikke er stand
ill at tillegne sig en anden anstuelse. Ja,
vi leb neberlag i volerlingen — i debat-
ten setrede vi, derom er ingen toll. Da
selv i volerlingen redebde vi jo uogel:
representanten Smith, som er maalmank
fremstalte et subtilt forslag angaaende
opdagelsen af oldnorsk (like landsmaal
slike) paa seminarerne, og dette setrede.

For aa verla opplysa paa nytte reiste
han i 1816 ill Austlandet for aa snatta
med Hauge; dei treste i Drammen.

Fraa no av byrja hans lange reiser
i Norge og Sverige som legprædikant.
Han hadde gode tæsegaver og hans fore-
drag var fulle av eld. Han var ein av
dei virkomste legfolk vaart land hev eit.

Han hjorte seg gard i Romsdalen.
Kva aar det var er eg ikke sikker paa.
Det var i 1816 for 1816. (I 1810 fel
han ein elgedom i Lyster). Han bubbe
først paa garen Mjelva, seinare paa Hole
og dobbelt her umlag 1842. Det vil ta
for stor plass her og retlna op alle hans
reiser — men so mykle loan segjost, at
han i aari 1816—1840 reiste uavbrutt.

Lars Knubsen Kyllingen var fødd
i Lyster. Han vart datt ved Hauges
verksamhet. Lars treste like Hauge, dae
denne var i Lyster; men rogt om hans
gjemmemrelle var Hauge en ill, der for
gjenom alle hans lemmer.

Han kom selnare under sterl paas
vitning av ein legprædikant fra Halling-
dal, som kom ill Lyster. Skrev se ill
Hauge i Bergen og sette raad og hjelp
hja han. Nestje berreit ut som legge
prædikant og Hauge — etter Hauges raad
— garb i Romsdalen og busette seg her.
Eller Hauges fengsling i 1809, heldt Hauge

evel

96

G 2

er.

møg

og M

orne

ige d

udlige

hegy

t Kra

ns Ig

Kraft

feststar

niven

og Uje

s Bak

naa les

rne Si

1902.

u.

dere

ifholdt

i Tron-

ten re

eindrei

ues 4

mmern-

n udfe

iborne-

dijjem

psalmen

att fra

Bangen i

næste ac-

rsom bet

2 dager e

nye stemme

stemnor

Sogn —

iar han

i bygdi de

alleret og

so kunde e

n aa prei

: saa som

for 1

rinsar er

hjemmarken (

ab og Melb

b (2), Sta

rgen (4), S

thus (5) No

(1),

varne (1)

n.

stolthab (1),

3 (1), Mos

(6), Dram

onesos & Ro

Porsgrund

3 (1), Grim

stad (1), Kristi

Bratsberg

indal (4), E

bulen (5),

Elm (4) 3

...meng men nevner verhørte i et utimmo-
lige premie. Indalsbladets forstørrelser kan
ogsaa tegnes uten lægeundersøkelse til
normale premier.

Ieg stat erklært, at gæsaa norkre ber-
genhjelgerne stuttede sig til dette forslag.
Ja, jeg toller for Deres brev og
for, hvad De har gjort for "vor gamle
mor, som står arm, so svættet er som
blob". Gud give, det maatte lykkes os
igjen at rælse hende et hjem og et hol-
sæde paa de gamle tomter!

Deres hengivne
J. Nnam.

Det nasjonale tankegang

er ofte serdelsen illen i vaart soll. So
hev det vore fram til jenom ilberne, og so
er det enbaa. Det ser mest ut ill at
det hev vorte minbre folkehjelsta paa
mange leiber etter 1995.

Dette syner sig ikke berre i arbeidet
mot landmaalet, det syner seg ofte
elles. Det gledt i handel og forretningss-
liv tilso mykke. Det som hem fraa ut-
landet er det jo grumt aa ha, tyller den
hugjhule nordmannen.

Naar det gledt konfessionspur-
maali so er det også mykke den same
tankegangen som vil vera den raobanbe.
Utenbuingen maa soa hove ill aa tilseigna
seg vaare naturherlegdomar lettig ubunde.
Det er so grumt aa saa kultursoll ute
fraa florlandt inn ill os.

Den same nasjonale ryggevert er det
av og til som raader, også noar det stat
seljast arbeidsmenn i ymse postar. Det
er også daa so grumt naar ein lann
trekkja fram ein utenbuing.

Me hev natt oppsett eit sitt dom-

ingen for ei ill op med si forhunting;
men i 1814 tol han sat igjen i Noms-
baten og aaret etter var han henta ill
Trombilem for aa setja ill i Hauges
gamle tilhengere der. I det komande
11 aar reiste han landet igjenom paa
lyks og tværs fraa Undesnes ill Troms.
Han vert tilbora som ein hjerr far, bren-
nande livlig og var den mest begava talar
av Hauges venner. Han doydede i Noms-
baten i 1820. Daniel Arnesen hevdta ta-
len ved hans jordbeferd.

Shermed vil eg slutta denne artiklet
um Haugianarane i Sogn. Det hev
ikke vore mi mening aa gjeve noton
tilskring av "Haugianismen" i vildare
forstand. Det er gjort for av soll, som
synar seg paa den staaende linje. Ill dei,
som vil ha mele greiba paa den aande
lege tilstand her i landet for Hauges
fremtroden og hans oversemb i store træl
— for det helle land — vil eg segle:
Les biskop Bang's bok om "Hans Nilsen
Hauge og hans samtid" — det er ei bok
ill aa forstand av paa mange maa-
tar. Ellers hev Josteb Ullsifor gjeve
ut ei populær tilskring — i meir roman-
form — av den mierjelige rubnings-
manns liv og lære.

Dette 2. boket nemmer ikke stort
(Boket ikke) noko um Hauges arbeid

og gjev ikke unntak til normalen i premi-
stutte stillinger.

Den norske veritas, som representerer
den norske tilbora, har ansvar for
malsonen i et anliggende som det her om-
hanblede. Det maa fræves, at det salber
fullt offentlig lys over et valg, som bet-
ter ikke har sunbet seg.

Paa hesteskaet paa Voss tol
fjordhylsten Siv, elga J. G. Arnesjord,
Vosse premi. 118 dyr var utstille.

Mari O. Aabheim fraa Brekke i
Sogn fell flagstilsele ein av dei siste da-
gar paa Strandgata i Bergen. Ho doydede
straks. Ho hadde tent i Bergen.

Amtstinget utsala seg for at
fredningi for lathjelle innan Losseones
fundet ill Hangelones og Sagelpl —
med silenot og loslenot — stat vera berre
8 dagar som vanleg etter lovl.

Nottorne romer naar ein stor
gronne grone heggegrelman der bel dels seg.

Markhal hev tilpa eigen sparebank
med grunnstol litt over 2000 kr., som er
innbetolte.

Banksyre er: balar Fosse, handels-
mann Arnfim Samre og Per Hestetun

Jusittonembi hev gjort seg ferdig
med lovl um silosmaal og raober stor-
tinget ill aa godtala riksraadet litt tyre-
legg med norske smabrigde.

Her ein foelb var det stygt ill i
Pihlova oppmed Bjornaborg i Finnsland.
To ungmenne var usamme um ei bru-
stasta, og frelv so den eine kniven sin
og høyre honom i brystet paa hin. Han
doydede av saaret. • "Gula".

Noerkanoner Ails Christensen paa
Horten hev gjeve medelen sin, som er
paa 44,000 kr. ill ymse følebosverl.
Ho besse stat 23,000 kr. ganga ill ber-
gingsslaget, som stat binla pengarne ill
bergling millom Langefjord og svenske-
grensa. • "Gula".

Amtstinget valde Trædal og
Doreboln til revisorar av amtsboartane
sin rettskap. Det var valde med 21 og
18 royster.

i Sogn Mi mening med det eg hev
stive, var daa aa fortelja um det, som
vedkom Sogn aaleine. Stylli er utar-
beide paa grunnlag (for det aller mest)
av det, eg hev funne ut aa gomle bo-
menter og embedsprøtolar i Bergens
silfisarkiv og riksarkivet i Kristiania.

Daa eg kom tenkja meg, at det er
mange, som sit inne med ophøyningar
om det eldste Haugianarar — um ting,
som ikkje er nemnde i desse stytter, og
daa det kom vera mange, som ystjer,
at "Haugianismen" i Sogn maa vera
grafta heldt ned til vaare dagar, vil eg
vera tattsam, um eg kan vera mebedst
desse ophøyningar. Eg stat laa vere paa
breyerne og seinare utsarbeida del.

I næste stytte stat eg glera greiba
for ein benægelse, som varit reist i Sogn
mot Haugianarane. Eiggian is men.

være utsynaa unntak paa og setja vatt-
halv for. Det kristne maatte staar saman
i klampen for si sal um Kristus. Da
godi var det her um kristensolset raadde
over det same hjelpeinstak som kulturen
gjorde seg nyttig av.

Det kristne trond bistart for si sal,
det trond avsor paa kirkelag grunn og
det trond offensleie menn vaa bel, ymse
leider, som var grippa av kristenheten
og mot den gudlause kulturstreumen.

Eller middag var det ordstille, knytt ill 11 og 12
vers av Johs. evangellum, 1ste kapitel.
Hans Neff heldt innleidningstalen og
tala som vanleg oppbyggelse og gobi.

Onsdag heldt emiser Salter fråa
Sunnmore foredrag um Jesu alterkoma
ill den siste domen. Foredraget var ei
sterk oppmobing ill aa hu seg ill det
større røte med Frekken. Det gaft at
ein ikke vart stanbundt naeks utan besta
pær alle sine synder, men at ein hadde
den kledning som gjøymde synderne burt;
benne kledning var etterfeiring av synder-
gleden som Jesus glev til syndarane.
Somtale etterpaa.

Eller middag var det alter male i
kyrja, og mange av den store lyden enda
motel med altergang.

Kvinner med roysterett.

Eller paragraf 50 hev desse 1. in-
nor roysterett:

Rønder, som er næste borgere, har
syldt 25 aar og har vært boset i landet
i 5 aar og opholder seg der, og som har
betalt stat eller kommunne for det
tilst forlobne åtteaar (1908) ifolge
sliging av antagen inlestgaa paa minst
400 kr. i løpsledder og 300 kr. paa
landet eller lever i hest eller delvis for
muesællesstab med øgtesæl, der har
betalt saaban stat.

Før mændene berlmod er der, hvad
man kaller "almindelig stemmeret" —
det vil si: De maa være næste borgere,
have syldt 25 aar, have vært boset
i landet i 5 aar og opholde seg der,
men de behøver ikke at være signet i no-
gen indtagt eller have betalt stat af saa-
ban.

Svad arbeidsgræs — 25 aar
— angaa, er det baade for mænd og
kvinder tilgang, at de sylder 25 aar paa
valdgoden.

Stemmeretten tabes veb at være
domt for visse strafbare handlinger, og
den suspenderes (d: tabes midlertidig)
veb at være kommet under tiltale for
sædvanlig strafbar handling, veb umyndig-
gielse, veb konkurs, saaloengt boet — er
under behandling, veb at nyde eller i det
sidste aar for valget have mynd under-
støttelse av det offentlig fastlagte.

Elektrisk lys og drivkraft
til Bergen. Endelig tenker Bergen
for aalvor paa aa ta seg fosseaufl fraa
Sammanger ill elektrisk lys og drivkraft.
Det sann det voddraget best, av del ill-
bok ill hen.

Nembi gjør det fromslag at byer
stat noko røle, som insinuerar
Balabok eig og noko som insinuerar Abel
hev paa handi eller hen kopt, og denma
og stella ill der syrst. Sidaan stat ein
daa ta bel storre fossearne etter som det
trengst. Ein kan i Sammanger med ei-

nen høyre 200 lysstar
habbe tele middag paa
stube ill Gudvangen,
eigen baat som venta i
laiy, syna saa dei for
pore, folkemengd soa ho
sitsom også paa den store
her, vor under avbulding.

Tonnefren er den e
vill verla dregen for retten
svensk grunn. Gjeld hev
Tonnefren segler at han i
1 lime fyrst han sjølv var

I Spanien hev det
i juni maanab i var at
ihol. Det hende ein mil
um natt.

Gjottunguten er i
Gulvold, der han slubte al
for assistent Hamre vart
kom burt i vinter. Guter
paa botnen av Kroberen,
aa solna.

Amtstinget. Det
bod mot rusdryssal paa
med unbantol av turistid
illstilt einroytles. Flektale
nembi —, Elgum, Li
Stubseid og Michelsen —
nanne forstig men gikk voi
tekne.

Mihretale i nembi
Dregset — hadde fyrst
avrosting. Det var for
og vin slubte vera heist bi
1910. Det hadde 6 royste.

Den 7de juni kom
helsingstelegram fraa Innsa
ill statminister Michelsen.

Græs til sagbruk ved
nedbrent.

Margolinprisarne hev
ore pr. kg.

1 million og 8 hun-
nor menn stat det no ve
— etter amerikansk statstilf

Gjerg Mikk Dal
sagt fraa seg skuleposten
Sognsal. Han sluttet i ha

Fraa ein gjestlands-
triv ein leirar ill oss mill

Skulestykke her er for
vegen; men bel er ikke si
vert sett ill landmaalets arbeid
paa ein moate; men betre h
um me ingi "Danstid" hal
hev nok ikke gjort godt.

Amtstinget. Gjeg
hadde også sett um lengre
for rjupor.

Amtstinget utsala seg
fer same fredningsstid som
strand, Leikanger, Sognsal.
Lærdal sett berlomt ikke i
solnab. Raupanger var
ben lengre fredningsstid.

